

Information

från Stiftelsen för rättsinformation

2005-06-09

Ordförande Peter Seipel
Redaktör Börje Alpsten

tel.: 08 16 23 03 mobil 0708 423678 peter.seipel@juridicum.su.se
mobil: 070 743 00 05 borje.alpsten@rattsinfo.se

Workshopen om elektronisk rättsinformation

Stiftelsens styrelse och några övrigt inbjudna genomförde en workshop om elektronisk rättsinformation den 26 april 2005.

Bakgrunden till workshopen kan sökas i t.ex. beskrivningen att informationstekniken utvecklas exponentiellt utan att möjligheterna till utnyttjande blir tillvaratagna i samma utsträckning. Detta gäller inte minst hanteringen av rättsinformationen.

Produktion och distribution av rättsinformation kan ses som en av de 'eviga frågorna'. Det finns fördelar att hämta som ligger utanför de intressen som snävt bestäms av rättslivet, bl.a. frågor om väl-informerade medborgare i en demokratisk stat.

Workshopen aktualiserade bl.a. följande frågor:

- Hur kan policies och strategier påverkas?
- Utgör allmänhetens intressen hinder för effektiva arbetsredskap?
- Vad menar olika parter med förädling av information?

Mot bakgrund av den mångfasetterade bild av såväl dagsläge som utvecklingsmöjligheter har stiftelsen beslutat anordna en konferens under hösten 2005 på samma tema.

Avsikten är att en del av de frågor som var aktuella under workshopen skall kunna belysas och diskuteras närmare under konferensen.

Konferensen 'Rättsinformation - för vem?'

En konferens på temat 'Rättsinformation - för vem' kommer alltså att gå av stapeln i höst.

Den kommer att anordnas i samarbete mellan **Institutet för rättsinformatik vid Stockholms universitet** (www.juridicum.su.se/iri), **Svenska Föreningen för ADB och Juridik** (www.adbj.se) och **Stiftelsen för rättsinformation** (www.rattsinfo.se).

Konferensen kommer att äga rum **tisdagen den 22 november 2005 i Rosenbads Conference Center, Drottninggatan 1, Stockholm**, mellan kl. 09.00 och kl.16.00.

Inbjudan till konferensen kommer att gå ut i slutet av augusti 2005.

Sista dag för anmälan kommer att ligga i slutet av oktober 2005. Programmet för konferensen kommer att anges närmare i inbjudan.

Information

från Stiftelsen för rättsinformation

den 3 oktober 2005

Ordförande professorn Cecilia Magnusson Sjöberg
Redaktör Börje Alpsten

telefon 08 16 28 93
mobil 0707 43 00 05

e-post cecilia.magnussonsjoberg@juridicum.su.se
borje.alpsten@rattsinfo.se

Konferensen `Rättsinformation - för vem?`

Tisdagen den 22 november 2005, kl. 09.00 till kl.16.00

Rosenbads Conference Center, Drottninggatan 1, Stockholm

Bakgrund

I ett nyhetsbrev i slutet av juni tecknade Stiftelsen bakgrunden till höstens konferens.

Där framhölls bl.a. att det kan hävdas att informationstekniken utvecklas exponentiellt utan att möjligheterna till utnyttjande blir tillvaratagna i samma utsträckning. Detta gäller inte minst hanteringen av rättsinformationen.

Produktion och distribution av rättsinformation kan ses som en av de 'eviga frågorna'.

Det finns fördelar att hämta som ligger utanför de intressen som snävt bestäms av rättslivet, bl.a. frågor om väl-informerade medborgare i en demokratisk stat.

En konferens med tre arrangörer

Konferensen anordnas i samarbete mellan

- Institutet för rättsinformatik vid Stockholms universitet (www.juridicum.su.se/iri),
- Stiftelsen för rättsinformation (www.rattsinfo.se) och
- Svenska Föreningen för ADB och Juridik (www.adbj.se)

Anmälan

Anmälan kan göras [här](#). Anmälan kan också göras på de tre webbplatser som nämnts.

Det är ingen konferensavgift. Deltagarna betalar sina egna luncher.

Konferenslokalen tar ett begränsat antal deltagare. Först till kvarn får först ...

Program

<i>Tid</i>	<i>Ämne</i>	<i>Talare</i>
09.00 - 10.00	Registrering. Kaffe serveras	
10.00 - 10.15	Inledning	Cecilia Magnusson Sjöberg, ordförande i Stiftelsen och professor vid Institutet för rättsinformatik
10.15 - 10.35	System för rättsinformation i fågelperspektiv	Börje Alpsten, Stiftelsen
10.35 - 11.00	Rättsinformationsrådet och Statskontoret	Sven Erik Hargeskog, Statskontoret
11.00 - 11.15	P A U S	
11.15 - 11.35	Advokatens syn på rättsinformationen	Peter Danowsky, Danowsky & Partners Advokatbyrå.
11.35 - 12.00	En elektronisk rättskällelära	Peter Seipel, professor och föreståndare för Institutet för rättsinformatik
12.00 - 13.30	L U N C H	
13.30 - 14.45	Organisationsfrågor, såsom rollfördelning, koppling till e-förvaltning och EU-aspekter	Dag Brodin, Thomson Fakta Lena Jönsson, Generaldirektör, en ny myndighet med förvaltningspolitisk inriktning Nicklas Lundblad, Stockholms Handelskammare Patrik ben Salem, Mannheimer Swartling Per Anders Svensson, Justitiedepartementet
14.45 - 15.00	KAFFEPAUS	
15.00 -16.00	Paneldiskussion	Moderator Peter Seipel

Stiftelsen för rättsinformation

Cecilia Magnusson Sjöberg
2005-11-22

Rättsinformation – för vem?

Inledning

Varmt välkomna till denna konferensdag på temat:

”Rättsinformation – för vem?”!

Avstampen för konferensen kan sammanfattas i en beskrivning av *informations-
teknikens utveckling som exponentiell* vilket möjliggör:

produktion, förädling, distribution och nyttjanden av rättsinformation utöver vad som vanligtvis brukar förknippas med rättslig informationsförsörjning i Sverige.

IT:s potential är dock inte detsamma som *reella förhållanden*, och det är något som vi med olika utgångspunkter och skilda perspektiv kommer att belysa under dagen.

Programmet inrymmer nämligen allt i från advokatens syn på rättsinformation till organisationsfrågor som rör ansvarsfördelning mellan olika aktörer med tanke på bl.a. utvecklingen av den elektroniska nätverksförvaltningen.

Konferensen är *arrangerad* av:

- Stiftelsen för rättsinformation
- Svenska Föreningen för ADB och Juridik och
- Institutet för rättsinformatik vid Stockholms universitet

Själv heter jag *Cecilia Magnusson Sjöberg* och är nytillträdd ordförande för Stiftelsen för rättsinformation, tillika professor i rättsinformatik vid Stockholms universitet.

Dagen är organiserad så att fm. kommer att bestå av föredrag med en kvarts paus och sedan bryter vi för lunch kl. 12.00 fram till 13.30. Då går det bra att antingen nyttja lunchrestaurangen här i Rosenbad eller kringliggande matställen utanför.

Eftermiddagen är vikt åt en panel modererad av professor Peter Seipel med såväl kortare förberedda inlägg som diskussion med utrymme även för auditoriet att ställa frågor och kommentera.

”Rättsinformation – för vem?” är alltså *dagens rubrik* och låt mig som en uppstart inför vad som komma skall lyfta fram några aspekter på

- dels rättsinformationen som sådan
- dels nyttjare av densamma.

Rättsinformation...

Med rättsinformation förstår vi traditionellt dokument som hör till den sk. *lags-
tiftningsscirkeln*, alltså kommittédirektiv, statliga utredningar, regeringens propo-

sitioner, utskottsbetänkanden och författningstexter, m.m. Hit hör givetvis också rättspraxis i form av domstolsavgöranden och vissa myndighetsbeslut.

Vi kan samtidigt konstatera att *rättslivets informationsinfrastrukturer* förändras. Juridikens internationalisering och då inte minst vårt medlemskap i EU föranleder t.ex. rättsutredningar som omfattar dokument som för inte alls särskilt länge sedan knappast tillhörde den materia som juristen vanligtvis hade att beakta.

Till bilden av en alltmer *utvidgad juridisk informationsdomän* hör även framväxten av e-förvaltningen som kommer till uttryck bl.a.. genom myndigheters vägledning via webben

Låt mig få illustrera denna utveckling med en notis hämtad från *Computer Sweden* publicerad för ett par veckor sedan:

Rubriken var "PTS otydlig(t) om fildelning"

"Trots att fildelning av upphovsrättsligt skyddat material totalförbjöds den 1 juli finns ingen information om det på Post och Telestyrelsens, PTS, hemsida. Under avsnittet om riskerna med att dela ut filer varnas för möjligheten att drabbas av virus. Att det skulle vara olagligt nämns mycket kortfattat. Inget sägs om att nedladdaren dessutom riskerar fängelse eller böter. Däremot står att användaren bör vara uppmärksam mot upphovsrätsfrågorna.

- Vi kan inte tolka lagen. Däremot överväger vi att lägga till en länk till en annan sida med information," säger informationschef/en/ på PTS."

Visst kan det tyckas lovvärt att genom hypertextlänkar guida användare vidare till olika informationsskällor, liksom att lägga ut svar till FAQ:er i samband med en lagändring. Samtidigt finns det en *komplexitet* förknippad med (vad som skulle kunna benämnas) förädlad rättsinformation och juridiska informationstjänster bortom tillgängliggörande av det offentliga trycket: (vilket också *PTS informationschef* ger uttryck för)

– När övergår t.ex. länkning och FAQ-applikationer till att utgöra *rådgivning avseende rättsläget* som i förlängningen kan leda till skadeståndsansvar för staten om tolkningen – för det är ju faktiskt vad det är – skulle visa sig vara felaktig?

Självklart går det inte att ge ett enkelt svar på en fråga av det här slaget som närmast *återspeglar såväl problem och möjligheter* förknippade med digitalisering av rättsinformation rent generellt. Helt klart är i varje fall att utrymmet för förädling hänger samman med vem som är *avsändare respektive mottagare* av rättsinformationen.

...för vem?

Befintliga juridiska informationsprodukter och tjänster har företrädesvis vuxit fram med sike på jurister i olika yrkesroller liksom andra som i sin profession använder rättsinformation.

Inte minst det *tekniksprång* som kan sägas vara förknippat med internet och webben har drastiskt förändrat förutsättningarna för den rättsliga informations-

marknaden där vi nu ser en helt annan flora av informationsförmedlare än vad som var fallet bara för ett och ett halvt decennium sedan.

Vi får en situation där de traditionella ”*expertanvändarna*” inte längre dominerar lika självklart *användarkollektivet* utan vi har i allt större utsträckning anledning att reflektera kring vilka behov av rättsinformation som bl.a. *e-förvaltningens kunder* har.

Ytterligare en aspekt vad gäller användare, är att *den uppväxande generationen* är skolad – bokstavligen – i att ”forska” efter samhällsinformation (inkluderande rättsinformation) i digitala källor. Utbildning i källkritik och informationssäkerhet tillhör dock inte lika självklart vardagen som Google och MSN.

Vi kan alltså konstatera en helt annan *bredd bland användarna* men där kriterierna för specialist, generalist, expert respektive lekman inte alltid är så uppenbara.

Så...

Även om *dagens frågeställningar* i sig är välkända och dessutom har varit uppe till diskussion tidigare råder det ingen tvekan om att de förtjänar särskild uppmärksamhet i det *skede av informationssamhället* som vi befinner oss i nu hösten 2005.

Inspirerad av ett *samtal vi förde på juridicum* för ett par dagar sedan om hur begrepp styr våra tankebanor liksom metaforer kan man fundera kring om vi står inför ett skifte från rättskällor ur vilka juristspecialister öser kunskap om gällande rätt till *rättsservrar i medborgarnas tjänst*.

[Till startsidan](#)

System för rättsinformation i fågelperspektiv

- SARI 1966 till slutet 90-talet
- Två andra fågelperspektiv – 1995 och 2000
- Dagens österrikiska system i fågelperspektiv
- Ett perspektiv på dagens Internet och dess möjligheter
- Skiss på en tänkbar modell i morgondagens IT-samhälle

SARI

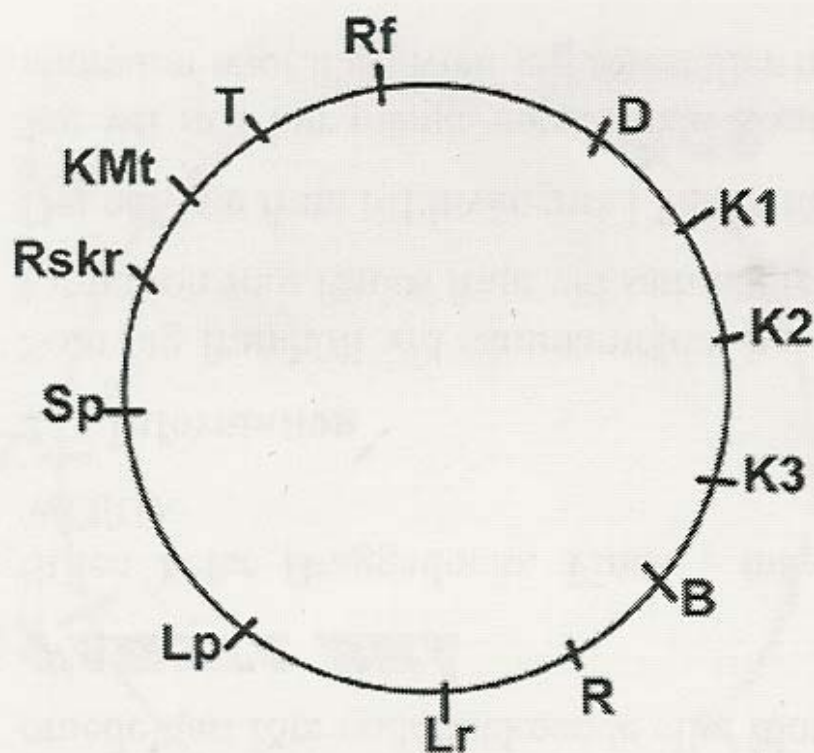
- Ett samarbetsorgan för rättsväsendet och berörda 1966 – slutet 90-talet
 - Statssekreteraren i Ju, ordförande
 - Cheferna för RPS, RÅ, DV och Kriminalvården samt en chef från riksdagsförvaltningen
- RI var inte tänkt att bli ett enda datasystem med en stor databank
 - Nio etapper för olika områden
 - LAGRI/RÄTTSDATA var ett område

LAGRI/RÄTTSDATA

- System för lagstiftningsförfarandet i vid mening och rättspraxis
- Inom denna grupp utvecklades rutiner för
 - diarieföring
 - beslutsregistrering
 - textbehandling och
 - informationssökning

LAGRI/RÄTTSDATA avsåg

Lagstiftningscirkeln 1969

LAGSTIFTNINGSCIRKELN

Rf Reformkrav från myndighet eller annan

Rf Reformkrav från myndighet eller annan

D Direktiv ges

K1 Kommitté tillsätts

K2 Tidsplan för arbetet avlämnas

K3 Rapport med reviderad tidsplan avlämnas

B Betänkande avges

IS Betänkandet remitteras

Lr Lagrådsremiss

Lp Lagproposition

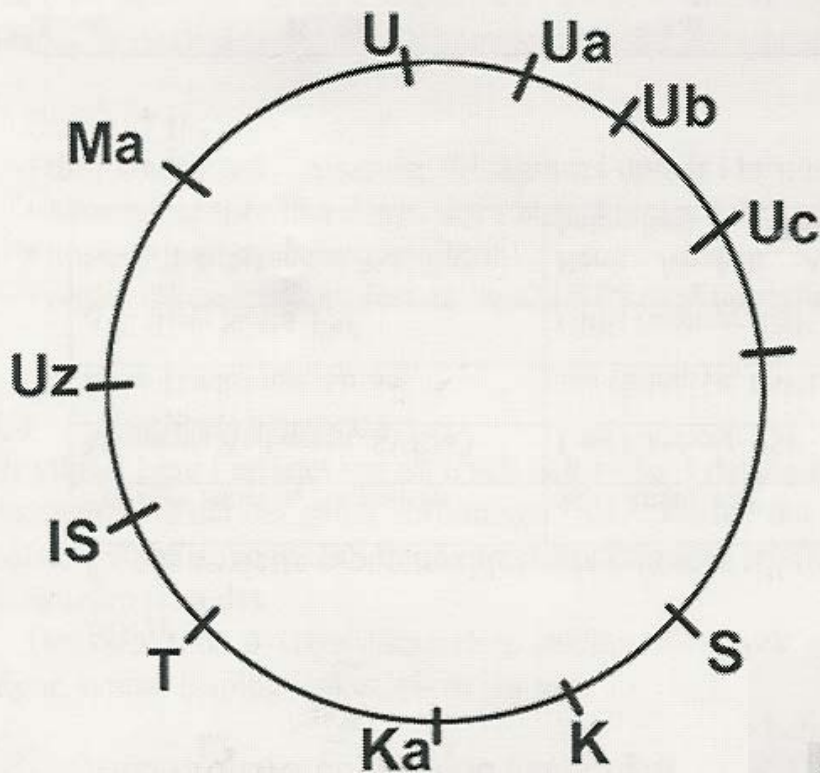
Sp Statsverksproposition

Rskr Riksdagsskrivelse

KMt Lag, kungörelse eller motsvarande utfärdas

T Författningen tryckes

LAGRI/RÄTTSDATA avsåg även dokumentproduktionen 1969

- U** Utskrift av ett första manus
- Ua** Utskrift av ett manus som har ändrats i en första omgång
- Ub** Utskrift av ett manus i en andra omgång
- Uc** Utskrift av ett manus i en tredje omgång, etc
- S** Sättning av manus som skall tryckas
- K** Första korrektur
- Ka** Andra korrektur, etc
- T** Tryckning eller annat mångfaldigande och distribution
- IS** Informationssökning i trycket eller andra handlingar
- Uz** En kopia av trycket eller handlingen tas fram för framställning av manus
- Ma** Manus framställs. I den utsträckning det låter sig göra klipper man i trycket eller i en annan handling

Städning och standardisering

- Författningsbeståndet sågs över ADB gjorde det möjligt
 - 4000 (?) upphävdes
 - Fi höll sen koll på utvecklingen av beståndet
- Försök
 - Bl.a. KWOC-register
 - Fritextsökning - batch
- Standards
 - Sätt att hänvisa till lagrum
 - Tydliga författningsrubriker
 - Beteckning för dokument i lagstiftningscirkeln
 - - Författning anges med valörbeteckning och inom parentes årtal och nummer för det år då den första gången publicerades i SFS
 - Beteckningar för även andra dokument i cirkeln standardiserades
 - Strukturer för omtryck
 - Inga koder vid databehandlingen utan klartext – Myteri i norra Upplands inland – färre blanketter
 - Tryck och databank skulle överensstämma
 - Lyckades inte helt
 - Söksystem
 - Klassning enligt CREDOC m.fl. mot fritextsökning som i FLIGHT m.fl. den stora frågan – fritextmodellen segrade
- Statsrådsberedningen stöttade standardsträvande i sina anvisningar. Därför kunde standarderna få genomslag

Vad menades med rättsinformation?

■ SARIs sätt att se på frågan om rättsinformation

- Dataregister med uppgifter om handlingar i riksdagen och i regeringskansliet samt
- Dataregister med uppgifter om myndigheternas författningssamlingar och vissa domstolars avgöranden

SARIs handlingslinjer 1984 när det gällde framtida dataregister med uppgifter inom lagstiftningscirkeln, för författningssamlingar eller för rättsfall

■ Alternativ 1

- Allmänna krav på registeruppbyggnad

■ Alternativ 2

- Samordnad datakommunikation

■ Alternativ 3

- Samma tekniska system

■ Alternativ 4

- Samma datacentral

■ Alternativ 5

- Författningscentral – en myndighet, föreslagen av författningspubliceringsutredningen

SARIs ställning till alternativen

1984

- Samordning av terminalbaserade dataregister med data inom lagstiftningscirkeln, för författningssamlingar eller för rättsfall
- **Alt 5** (författningscentral)
 - Bör inte komma i fråga
- **Alt 3** (tekniskt) och **alt 4** (datacentral)
 - Inte särskilda krav på att ett och samma tekniska system ska användas för dataregistren, inte heller samma datacentral
- **Alt 1** (allmänna krav)
 - Allmänna krav på nya dataregister över författningssamlingar och rättsfall
- **Alt 2** (kommunikation)
 - Välj på sikt samordnad dataöverföring i terminalbaserade system
 - När det skett upphäv rättsdataförordningen

Samordnad dataöverföring?

■ Datavision

- Telia utvecklade i början av 80-talet en tjänst som i en nära framtid skulle erbjuda s.k.menydriven växling till olika dataregister i skilda datorer
- Den tjänsten kom aldrig på marknaden
Den tekniska utvecklingen gick för fort

■ Tekniska lösningar av liknande slag ville SARI se

Perspektiv 1995 och 2000

■ I IRI-rapporten Staten straffar den som bryter mot reglerna Men var finns reglerna och straffbestämmelserna ? (1995:4)

- Ge sak- och lagenheter i departementen fullt ansvar för den gällande digitala lydelsen av "deras lagar och författningar" i SFS (arkivexemplar)
- Omtryck mycket oftare än nu – uttalande av riksdagsutskott
- Gör digitala arkiv i vart fall för sådant som ska in i SFS eller bli proposition
- Gör sambanden med EG-förordningarna tydligare

■ Något om utvecklingen av rättsinformationen i Sverige (2000) http://www.afin.uio.no/forskning/notater/7_00.pdf

- Vårt intresse bör koncentreras till frågor som gäller rättsinformationens innehåll, gemensamma begrepp och bättre sätt att sprida begriplig rättsinformation till medborgarna
- Gör inte egna "totala" system
- samverka i stället med de stora globala dataföretagen och försök få en dialog till stånd med dem som sysslar med frågor om framtidens teknik

Perspektiv 2005

Ett österrikiskt system sedan

2004-01-01

- Ett helt elektroniskt KIS gemensamt för kanslerns stab, de federala departementen och parlamentet
 - Federal Chancellors Office
 - skriver digitala dokument och sänder dem sen till
 - Federal Ministry of Justice
 - arbetar på samma sätt
 - Federal Parliament
 - arbetar på samma sätt
 - Federal Chancellors Office
 - publicerar digitala dokument på Internet och i RIS - Elektroniskt kungörande (Kundmachung)

Frågor till två tjänstemän vid kanslersämbetet och vid det federala justitieministeriet i Wien och deras svar

1 Has the new way of "Kundmachung" been accepted by the public?

Absolutely!

2 As I understand, this is a new way of document production?

The federal gazette (Bundesgesetzblatt) was of course printed before

3 Has RIS (www.ris.bka.gv.at) been changed for the new way of "Kundmachung"?

The layout of the documents in legal information systems in common is very poor compared with the printed documents - often because of limitations in the programs for the search files

Yes you are right, but we changed already before - particularly to the PDF format. Some slight modifications had to be made to the RIS. The most effort was made in the lawmaking workflow, which was essential for the success

4 Is RIS free of cost for the citizen?

Yes

5 What about the costs for the total system compared with the total costs for earlier procedures?

Der Bundeshaushalt wird um ca. 400 000 Euro pro Jahr entlastet, allerdings sind Systemkosten in unbekannter Höhe dazugekommen

Perspektiv på dagens lagringsteknik och sökmotorer i system och på nätet

Tidigare KIS eller större system

Dokument
Word, PDF,
Excel, etc

Konvertering

Söksystem
Förlust av
bilder,
tabeller,
layout, m.m.

Dagens KIS eller större system

Dokument
Word, PDF,
Excel, etc

Ingen konvertering

Sökfiler
Visar original
dokumentet
Ingen förlust
av tabeller,
foto eller
annan layout

Exempel på gogling på nätet

■ Vilka regler måste jag som hundägare iaktta i Stockholm?

- Jag söker på Stockholms stads webbplats. Där finns en sökfunktion. Jag söker på "hund" eller "hund skall hållas". Inga svar!
- Jag goglar den senare frågan

Google Avancerad sökning Söktips | Allt om Google

Hitta sidor med **alla** dessa ord 10 resultat
med den **exakta frasen**
med **något** av dessa ord
utan dessa ord

Språk Visa endast sidor på
Filtyp visa resultaten av filtyp
Datum Visa webbsidor uppdaterade
Placering Hitta sidor där mina sökord finns
Domän sidor från denna domän
Exempel: .org, google.com Mer information

Sidspecifik sökning

Liknande Sök efter sidor som liknar sidan
Exempel: www.google.com/help.html

Länkar Sök efter sidor som är länkade till sidan

©2005 Google

Google Nätet Bilder Grupper Kategori Desktop

Avancerad sökning
Inställningar

☒ Sök hela webben ☐ Sök svenska sidor

Nätet Resultat 1 - 10 av ungefär 182 vid sökning efter "hund skall hållas". (0.42 sekun

[Miljöförvaltningen - Husdjur - Vad säger lagen om hundar?](#)

20 - **Hund skall hållas** kopplad på offentlig plats med undantag av de områden där kommunen anordnat hundrastplatser. Tik skall under löptid hållas kopplad ...
www.miljo.stockholm.se/husdjur/hundlagar.asp - 20k - Cachad - Liknande sidor

[Waxholmsbolaget - taxor](#)

Hund skall hållas kopplad ombord. Mindre sällskapsdjur ska förvaras i väska eller bur. Periodkort / tilläggskort Kortet laddas med 30-dagars giltighet ...
www.waxholmsbolaget.se/show.asp?id=5895 - 21k - Cachad - Liknande sidor

[Hundar och katter](#)

Om det behövs till skydd för viltet får sådana föreskrifter innebära att **hund skall hållas** kopplad. SFS 1987:259 6§ Jaktlag ...
www.eda.se/Hundar_och_katter.asp?Print=This&InstanceID=26&Static=true - 12k - Cachad - Liknande sidor

Exempel Sökresultat

■ Vad säger lagen?

Följande lagar och föreskrifter anger skyldigheter för hundägare.

■ Djurskyddslagen

§ 2 - Djur skall behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom.

Lokala ordningsföreskrifter för Stockholm

(gäller ej ledarhund eller polishund i tjänst)

§ 20 - Hund skall hållas kopplad på offentlig plats med undantag av de områden där kommunen anordnat hundrastplatser. Tik skall under löptid hållas kopplad när den vistas utanför inhägnat område. Hund får inte vistas på begravningsplatser och kyrkogårdar.

§ 21 - När en hund inte hålls kopplad skall den ha halsband på sig med ägarens namn, adress och telefonnummer. Hunden får istället vara ID-märkt på annat sätt som möjliggör kontakt med ägaren.

§ 22 - Förorening efter hund skall plockas upp dels på samtliga gångbanor och parkvägar som utgör offentlig plats, dels andra offentliga platser inom tullarna.

§ 23 - Hund får inte medföras eller vistas på särskilt angivna områden på bad under tiden 1/6 - 31/8 (se information på respektive bad).

Förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

§ 36 - Husdjur och andra djur som hålls i fångenskap skall förvaras och skötas så att olägenheter för människors hälsa inte uppkommer.

Lag om tillsyn över hundar och katter:

§ 1 - Hundar skall hållas under sådan tillsyn som med hänsyn till deras natur och övriga omständigheter behövs för att förebygga att de orsakar skador eller avsevärda olägenheter.

§ 6, 1:a stycket - Skada som orsakas av hund skall ersättas av dess ägare, ändå att han ej är vållande till skadan. Vad ägaren sålunda nödgats utgiva äger han söka åter av den som vållat skadan.

SLV FS 1996:6

§ 18 - Hundar, katter eller andra ovidkommande djur får inte medföras eller tillåtas uppehålla sig i livsmedelslokal.

Perspektiv på morgondagen

En skiss till en global lösning

- **Regeringskansliet (RK) inför digitala arkiv för SFS och propositioner men de nuvarande databaserna lämnas orörda**
 - Resp sak- eller lagenhet svarar för riktigheten av de dokument som ska arkiveras digitalt, även om de inte gör det digitala jobbet
 - Flera olika rutiner tänkbara (ex baserade på PDF)
 - Dokumenten säkras så de inte kan ändras men väl kopieras
- **Statliga o kommunala myndigheter gör detsamma med sina författningar, föreskrifter och rättsfall**
- **Författningar och föreskrifter trycks om avsevärt oftare än idag – om möjligt vid var tredje ändring**
- **RK och myndigheterna lägger upp en "säkrad" kopia på nätet av de dokument som avses här**
- **Ev ny domän och subdomän**
- **Avtal om sök med företrädare för en stor global sökmotor, exempelvis Google – alltså ingen "egna" sökmotorer**
- **Modellen bör typiskt sett leda till avsevärt lägre årliga kostnader och bättre service till myndigheter och allmänhet som behöver rättsinformation**
- **Modellen bör underlätta övergångar till ny teknik allteftersom IT utvecklas**

Sammanfattning av inlägget med titeln ” System för rättsinformation i fågelperspektiv” vid konferensen ”Rättsinformation för vem?”

1 Hur började det?

Databehandling i mer modern mening kom jag i kontakt med först i slutet av 1964. Jag blev då den förste kanslibyråchefen i Rikspolisstyrelsen. Jag hade bl.a. ekonomifrågorna på mitt bord. Länsstyrelserna och styrelsen skulle utrustas med mekaniska bokföringsmaskiner i samband med förstatligandet den 1 januari 1965.

Men ödet ville annorlunda.

Jag träffade en vän sen ungdomsåren. Han hade de blivit matematiker.

Han övertygade mig om vi skulle satsa på ny teknik. Han visade mig en datamaskin som fanns i en källarlokal i en byggnad som försvaret hade på Gärdet.

Källarlokalen var stor. Den var klädd med plåtskåp utmed alla väggar. Skåpen var fulla av elektronrör och sladdar. Mitt på golvet stod en ensam IBM-skrivmaskin med kula. En anordning som jag inte hade sett tidigare. Matematikern körde ett program för bokföring på datorn – ett program han skrivit tror jag. Han hade använt en

remsstans för att överföra lite bokföringsdata till maskinläsbar form.

Skrivaren skrev ut postgiroblanketter och blad med bokföringsdata. Vilket under. Jag bestämde mig på fläcken.

Några tjänstemän på dåvarande statskontoret stödde mitt beslut. Andra talade sig varma för halvautomatiska register. Sådana byggde på ett slags registerkort med hål som i ett hålkort. Kortet kunde sorteras genom att ett strumpsticke-liknande föremål kördes genom ett av hålen. Kort utan hål sorterades då bort. Manövern skulle sen göras om tills de kort återstod som rörde den aktuella frågeställningen.

Men jag ändrade inte uppfattning. Jag ville satsa på den nya tekniken. Rikspolischefen och verkets styrelse litade på min bedömning. Sen var det i gång – inte bara när det gäller ekonomin utan även för registerlösningar och för andra uppgifter där den nya tekniken bedömdes kunna användas.

2 De första staplande stegen

På hösten 1966 fick jag ett erbjudande att bli chef för budget- och planeringssekreteriatet i justitiedepartementet och att där få ägna större delen av min arbetstid åt rationaliseringsfrågor inom rättsväsendet. Löpande ärenden skulle jag i princip slippa. Jag sa ja. Det har jag aldrig ångrat.

3 SARI

ADB är ett hjälpmedel i myndigheternas verksamhet blev slagordet för dagen. Ett samarbetsorgan bildades där rättsväsendets alla myndigheter blev företrädare genom sina verkschefer, även en av cheferna i riksdagsförvaltningen.

Organet leddes av statssekreteraren i Justitiedepartementet. Organet kallades SARI - dess officiella namn var för långt. Det var en stående kommitté som verkade till slutet av 1990-talet. Jag var dess sekreterare under hela denna tid. SARI har drivit det s.k. RI-projektet.

RI var inte tänkt att bli ett enda datasystem med en stor databank utan en rad från varandra skilda

delsystem på olika dataanläggningar. De system som utvecklades hörde med några få undantag till tre huvudgrupper, nämligen

- System för brottsmålsförfarandet i vid mening hos polisen, åklagarna och de allmänna domstolarna samt för förfarandet inom kriminalvården (BROTTSRI)
- System för lagstiftningsförfarandet i vid mening och rättspraxis (LAGRI/RÄTTSDATA) Inom denna grupp utvecklades rutiner för diarietförföring, beslutsregistrering, textbehandling och informationssökning
- System för planering och uppföljning inom rättsväsendet (PLANRI).

4 Digitaliserad rättsinformation för vem?

RI-projektet var inriktat på rationalisering inom rättsväsendet och i departementen.

Redan på ett tidigt stadium utredde SARI system för lagstiftningsförfarandet och rättspraxis – LAGRI/RÄTTSDATA. Redan år 1970 presenterades förslag till system. De första systemen av detta slag togs i bruk år 1972.

Det huvudsakliga syftet med systemen var att förenkla kontorsarbetet. Kort sagt ordbehandling, tryckning i alla former och informationssökning.

Men ett annat viktigt syfte var att förbättra informationen till myndigheter och organisationer men även enskilda om rättsreglerna och deras tillkomst samt beslut av myndigheter. Att inriktningen av arbetet även gällde enskilda glöms ofta bort när man talar om RÄTTSDATA.

De digitala register som byggdes upp skulle bl.a. användas för att åstadkomma (se Ds Ju 1980:10)

- bättre publicering av handlingar med sådan information (bl.a. författningar och rättsfall)
- bättre tryckta register för sådana handlingar
- sökning från bildskärms- eller andra terminaler

Digitaliserad rättsinformation behandlades vidare i en SARI-rapport som kom 1984 (Ds JU 1984:3). Enligt den rapporten innehöll LAGRI - inte bara RÄTTSDATA - rättslig information i vid mening.

Men även andra myndighetsregister hade sådan information. I rapporten nämndes bl.a. fastighets- och inskrivningsregistren, ett register hos Kommerskollegium med författningar av betydelse för utrikeshandeln och aktiebolagsregistret.

SARI inriktade dock sitt arbete på handlingar i riksdagen och i regeringskansliet samt dataregister med uppgifter om myndigheternas författnings-samlingar och vissa domstolars avgöranden. (Ds 1991:75 sid. 30).

5 Allmänna riktlinjer för Rättsdata

I SARI rapporten (Ds Ju 1984:3) Rättsdata Utveckling Nuläge och Framtid drog en arbetsgrupp upp allmänna riktlinjer för RÄTTSDATA för framtiden.

Där anfördes bl.a.

Med ett rättsligt informationssystem menas i detta sammanhang ett terminalorienterat ADB-system för information om författningar, rättsfall och andra rättskällor. På det statliga området finns ett författningsreglerat sådant system, RÄTTSDATA.

- 1 Statens ansvar för uppbyggnaden av rättsliga informationssystem

Någon generell regel om ett statligt ansvar för uppbyggnaden av rättsliga informationssystem kan inte uppställas. Ett selektivt synsätt måste anläggas. Redan här bör framhållas att ett statligt engagemang aldrig har karaktären av monopol och alltså inte utesluter tillkomsten av ADB-system i enskild regi. Ofta kan det finnas skäl för staten att överväga att samarbeta med sådana enskilda system.

- 1.1 Av hävd har staten ett självklart ansvar för information till allmänheten angående innehållet i författningar och lagförarbeten av olika slag.

Det är naturligt att staten i denna verksamhet tar ADB till hjälp. ADB-rutiner på området har vuxit fram under ett fortlöpande arbete på förbättring av kontorsarbetet hos berörda myndigheter, där frågan om ADB för informationssökning endast utgör en, låt vara, väsentlig del. Även om arbetet har inriktats på rationaliseringar av myndigheterna har syftet redan från början varit att de dataregister för sökning som kan komma att byggas upp skall öppnas för allmänheten och inte förbehållas

vissa myndigheter. Först i mitten på 70-talet har emellertid sökregistren fått sådan omfattning att allmänhetens rätt till information genom systemen har kommit i förgrunden.

I nuvarande ekonomiska läge bör man hålla fast vid att ytterligare utbyggnad av ADB-system knappast kan komma i fråga annat än om den från myndighetens synpunkt är ekonomiskt motiverad. En annan sak är att man vid den närmare utformningen av informationssystemen bör ägna särskild uppmärksamhet åt allmänhetens informationsintresse. Detta ligger i linje med den lagstiftning om ADB och offentlighet som nyligen har tillkommit. Enligt denna har myndigheterna särskilda skyldigheter när det gäller utformningen av deras ADB-system för att tillgodose offentlighetsintresset vid all utveckling av ADB-system och drift av dem.

- 1.2 Staten har på senare år åtagit sig ett ökat ansvar för rättsfallspublicering. I samband därmed har ADB-tekniken tagits i anspråk. Användningen av denna är dock givetvis här lika litet som på andra områden något självändamål. Vad nyss sades om ADB-stöd vid publiceringen av författningar och förarbeten har i huvudsak tillämpning också när det gäller rättsfallspublicering.

- 1.3 Statens har knappast någon anledning att engagera sig i datorstödda informationssystem över juridisk litteratur. - - - - -

6 Utvecklingen på sikt

I 1984 års SARI-rapport diskuterades alternativa handlingslinjer för samordning - uttryckt i mera allmänna termer - av vissa dataregister med rättslig information. Där framhölls bl.a. följande

Om en myndighet utvecklar terminalbaserade dataregister för uppgifter inom lagstiftningscirkeln, för fattningssamlingar eller för rättsfall är det enligt rapporten sannolikt att de får en bred användning inom myndighetens verksamhetsområde. Andra myndigheter och allmänheten kan tänkas ha intresse av registren. Det är därför enligt rapporten naturligt att myndigheten prövar att som en allmän serviceåtgärd tillmötesgå myndigheters och allmänhetens önskemål om att få tillgång till dataregistren via egna terminaler om det kan ske med hänsyn till datalagstiftningen och förhållandena i övrigt.

Det breda intresse här avsedda dataregister kan komma att få, väcker frågan om de behöver byggas upp samordnat eller om det behövs någon annan form av samordning.

Gruppen diskuterade följande alternativ

- 1 allmänna krav på registeruppbyggnad
- 2 samordnad datakommunikation
- 3 samma, tekniska system
- 4 samma datacentral
- 5 författningscentral

I rapporten diskuteras dessa alternativ ingående. Här nämner jag kortfattat vilka slutsatser som drogs i rapporten.

När det gäller alternativet 1 framhölls att man bör ställa särskilda krav på de dataregister över författningssamlingar och rättsfall som myndigheterna kan komma att lägga upp. De kraven bör tillgodoses för att enskilda och andra skall kunna söka i sådana dataregister med egna terminaler. En sådan service kan givetvis inte vara ovillkorlig utan blir beroende av en rad faktorer, bl.a. ekonomiska och integritetsfrågor. Många myndigheter bör kunna ge allmänheten den servicen, i varje fall på sikt. Uppbyggnaden av sådana dataregister bör planeras med den utgångspunkten.

En särskild myndighet eller annan organisation bör av många skäl, inte minst ekonomiska, inte ges några nya uppgifter på området. Alternativ 5 bör därför enligt rapporten inte komma i fråga.

I rapporten sägs vidare att man inte bör ställa upp ett särskilt krav på att ett och samma tekniska system skall användas för dataregistren, inte heller en och samma datacentral. I rapporten förordas alltså inte alternativen 3 och 4.

Däremot förordades att de krav som anges i alternativ 1 bör ställas för det fall att myndigheterna bygger upp dataregister över sina författningssamlingar och för det fall att dataregister över rättsfall utvecklas.

I rapporten förordas att myndigheterna i vart fall på sikt väljer en samordnad dataöverföring i terminalbaserade system som angetts i alternativ 2. När det skett bör enligt rapporten rättsdataförordningen upphävas.

7 Vad skulle SARIs strategi kunnat leda till i dag och framöver?

RÄTTSDATA och dess efterföljare av myndighetsregister med rättsinformation har varit i drift i tjugofem år. Har då statens och kommunernas digitaliserade rättsinformation utvecklats som SARI förutsatte.

Det är omöjligt att ge ett säkert svar på den frågan. Men för egen del vill jag svara nej. Jag stöder mig då på vad som skrivits i RI-projektet i flera sammanhang. Det gjordes många rapporter under åren. Men också på vad jag senare skrivit efter min pensionering där jag gått tillbaka och sett på vad som sagts¹.

Det skulle föra för långt att här utveckla svaret på frågan i rubriken. Jag tar bara ett exempel på regeringskansliets område, nämligen SFS. Inte ens i det kan jag gå tillräckligt djupt. Men jag hoppas att kommentarerna ger en någorlunda klar bild av hur läget skulle kunna vara och de framtida möjligheterna.

7.1 SFS i tryck och digitalt

Mina kommentarer gäller SFS. Men de gäller i princip även utredningsdirektiv, betänkanden, propositioner och andra dokument som kan läggas i öppna digitala arkiv utan hinder av datalagstiftningen eller andra regler av den "tyngden". Kopior av arkiven skulle andra myndigheter och organisationer ha tillgång till. Det skulle naturligtvis även gälla allmänheten.

7.2 Vad kan rationaliseras när det gäller SFS?

SARI ville att varje myndighet skulle rationalisera sina kontor med hjälp av IT. Det skulle ske fortlöpande. Myndigheterna skulle följa utvecklingen av ny teknik och ta den i anspråk allteftersom. Ett

¹ En omedelbart efter min pensionering – IRI – rapporten 1995:4 med rubriken Staten straffar den som bryter mot reglerna. Men var finns reglerna och straffbestämmelserna. En studie med förslag till förbättringar av informationen om rättsreglerna..

Ett underlag år 2000 för ett anförande vid en konferens i Oslo. Titel: Något om utvecklingen av rättsinformationen i Sverige. Den finns på en webbplats som juridiska fakulteten vid Oslo universitet disponerar. Adressen är http://www.afin.uio.no/forskning/notater/7_00.pdf

slags vardagsrationalisering. Så har knappast skett.

Ett exempel på det är att söksystem för SFS och tryck skiljer sig åt på ett sätt som är helt onödigt med dagens teknik. Nya söksystem kan arbeta med SFS i den tryckta layouten. De nya söksystemen ger även andra fördelar. Den gamla tekniken är dessutom avsevärt dyrare.

7.3 Ansvar för den trycklovade digitala texten i SFS

Enheter i Regeringskansliet skriver författningar med datorer. Författningarna trycks av ett fristående företag. Enheten svarar för att trycket överensstämmer med trycklovet. Vilket gällde före RÄTTSDATA. Men något ansvar för att den digitala texten överensstämmer med trycket har den tydligen inte.

Det finns en databas med SFS i den layout författningen tryckts – i PDF format – men dokumenten där har inte kollats av den ansvariga enheten.

För det krävs inte något IT-kunnande. Det är bara att kontrollera en utskrift ur banken på samma sätt som ett korrektur. De enheter som är kunniga i IT kan dock säkert lösa kontrollen elegantare.

7.4 Städning, omtryck och standardiserade skrivsätt

En ny städning i författningsbeståndet bör utföras. Liksom under 1960- och 1970-talet. Fler standardiserade skrivsätt vid författningsskrivning bör införas, i synnerhet när det gäller ”länkar”. Sambandet med EU:s regelsystem bör uppmärksammas. Det övergripande ansvaret för här avsedda åtgärder bör ligga på en hand, lämpligen Statsrådsberedningens rättsavdelning.

Författningar bör tryckas om ofta. Den enhet som ”svarar” för grundförfattningen måste under alla förhållanden ”föra” en författningstext på enheten som visar den gällande eller publicerade lydelsen. Att göra ett omtryck borde inte innebära ett större merarbete för enheten.

Om jag inte missminner mig uttalade KU eller JU att det borde ske i princip vid var tredje ändring. Omtryck sker numera mycket sällan. Inkomstskattelagen (1999:1229) har exempelvis inte tryckts om någon gång. Den har ändrats 83 gånger.

Allmänheten bör dock kunna kräva att en sådan lag trycks om en gång om året.

På längre sikt bör ansvariga klara ut frågor av typen Vem är SFS avsedd för? Hur bör rättsreglerna skrivas för allmänheten? Hur bör de distribueras? Hur bör kopplingen till samhällsguiden och vice versa ordnas ur allmänhetens synpunkt?

Men det bör inte hindra att städningen genomförs, inte heller att omtryck införs i en acceptabel omfattning.

7.5 Frys SFST-registret och lägg digitala kopior av kommande SFS direkt på nätet

SFST i nuvarande system bör frysas. Nya dokument bör läggas i digitala departementsarkiv inom ramen för Regeringskansliets system. Lämpligen i ”säkrade” PDF-format. De kopieras sen till nätet. Där läggs de i subdomäner till en gemensam domän för Regeringskansliet. Subdomänerna bör användas för allt ”tryck” som nämnts i punkten 7.1.

Staten bör göra någon form av avtal med en ägare till exvis Google. Den erbjuds nu gratis. Sökmöjligheterna blir långt bättre än i de system som nu finns i statens och kommunernas mer eller mindre ”egenutvecklade” system. Globala sökmotorer är allmänheten van vid.

Sökningen kan begränsas till enbart domänen och göras med samma sökmotorer i alla ”baser”. Dessutom följer de globala systemen med i den tekniska utvecklingen på ett sätt som inte är möjligt när det gäller ”egna” söksystem – varken praktiskt eller ekonomiskt.

Vad som sagts under punkten 7.4 behöver sannolikt inte hindra den reform som nämnts här. Det är angeläget att omtryck görs ofta. Övriga åtgärder under punkten 4 måste dock genomföras under längre tid.

Det bör undersökas om inte övriga SFS-dokument i nuvarande söksystem lämpligen bör läggas på nätet för sökning med en global sökmotor.

Som tidigare sagts är detta en skiss. Jag hoppas att den visar på en rad viktiga drag i en lösning som ligger i linje med de grundläggande idéerna i LAGRI/RÄTTSDATA-projektet.

Utveckling av rättsinformationssystem 2005

Fördjupad användaranpassning av rättsinformationssystemet, FARIS

Sammanfattning

Ett väl utvecklat rättsinformationssystem kan sägas ha två centrala syften. Dels att i rätts-säkerhetens intresse tillförsäkra medborgarna en god och enkel tillgång till rättsinformation i elektronisk form, dels att effektivisera arbetet i den offentliga förvaltningen. Spridningen idag sker via portalen Lagrummet (lagrummet.se), som innehåller länkar till de rättsinfor-mationsansvariga myndigheternas dokument på deras webbplatser.

Rättsinformationssystemet skall vara enkelt, lättillgängligt och överskådligt för enskilda personer och offentlig förvaltning. Systemet skall därför vara enhetligt och erbjuda tillgång genom logisk uppbyggnad, anpassning till användare med särskilda behov och goda sök-möjligheter.

En viktig komponent för ökad tillgänglighet, enkelhet och överskådlighet är den grafiska och pedagogiska utformningen av webbplats och sökfunktioner. Rättsinformationssystemet tillgängliggörs idag via portalen Lagrummet, på www.lagrummet.se.

Olika önskemål har framförts när det gäller förädling av informationen, t ex gruppering av information, för presentation på olika sätt för varierande ändamål, samt länkning mellan in-formationskällor.

Systemet bör på sikt även inkludera de kommunala författningarna.

Det sker en hel del arbete i omvärlden som har påverkan på rättsinformationssystemet. Bland annat skall utredas möjligheten till elektronisk kungörelse av författningar samt krav på att införa författningsmotiv (bemyndigande) i författningarna. Systemet måste anpassas till de förändringar som därigenom kan bli aktuella.

Utvecklingen inom EU medför också påverkan på det svenska systemet, dels genom krav på att kunna följa upp implementeringen av EG-direktiv, dels genom ambitionen att de svenska lagarna skall vara tillgängliga i samtliga medlemsstater.

Möjligheten att upphandla hela eller delar av rättsinformationssystemet skall undersökas, tex drift och förvaltning och förädlad information.

Utvecklingsplan

Tillgänglighet

Systemet skall vara tillgängligt för såväl enskilda personer (inklusive företag) som för den offentliga förvaltningen. Detta är ett övergripande mål, men inom dessa begrepp finns ett stort antal olika målgrupper, med olika och varierande behov av rättsinformation, beroende på tillfälle och situation.

Dessa övergripande begrepp måste brytas ner på olika målgruppers behov. En *målgrupps-analys* behöver göras för att skapa förutsättningar för att kartlägga behoven och därefter strukturera och anpassa informationen. En skiljelinje som redan kan förutses är huruvida man har behov av s.k. konsoliderad rättsinformation eller att kunna följa rättsskipningens alla delmoment i form av att spåra ändringar och tidigare lydelse, d v s såsom de kungörs.

Det sistnämnda är viktigt inom lagstiftningsarbetet, men även andra kan ha intresse av detta.

Såväl rättsinformationsrådet som de rättsinformationsansvariga myndigheterna har en del kunskap om sina målgrupper. En skrivbordsanalys bör göras med underlag från dessa. Dock måste denna teoretiska produkt verifieras genom avstämning med representanter för de olika målgrupperna.

En viktig komponent för ökad tillgänglighet, enkelhet och överskådlighet är den grafiska och pedagogiska utformningen av webbplats och sökfunktioner. Den grafiska utformningen och pedagogiken hanteras i ett särskilt projekt, "Utveckling av Lagrummet, fas 1". Där emot krävs en ensnig av gränssnitten, d v s vad användaren ser på sin skärm, vilket idag varierar från myndighet till myndighet.

När det gäller sökning är frågan mer komplex. Idag sker en länkning från portalen Lagrummet till respektive rättsinformationsansvarig myndighets webbplats, där deras rättsinformation publiceras. För att åstadkomma en godtagbar sökfunktion är en förutsättning sannolikt tillgång till rättsinformation i databaser. En undersökning av varje rättsinformationsansvarig myndighets förutsättningar måste således ske.

Många myndigheter förutsätts behöva hjälp och råd för att utforma och märka den elektroniska informationen. Särskilt efterfrågas koordinering och stöd när det gäller dokumentmärkning, etablering av standarder, upphandlingssamordning och drifttjänster. En handbok kan vara lämplig att ta fram.

Förädling

Med förädling avses i detta sammanhang att informationen tillhandahålls på ett annat sätt än vad strikt formella regler för produkten i fråga anger, utan att det materiella innehållet i produkten förändras, t ex att strukturera eller bearbeta informationen, men även att utveckla möjligheterna att söka i informationen.

Regeringen har uttryckt önskemål om gruppering av information och möjligheten att länka mellan olika delar av rättskedjan. Detta är inte helt okomplicerat och måste undersökas närmare. T ex kan det vara svårt att garantera att en länkning eller gruppering är komplett, vilket skapar ett behov av friskrivning från ansvar. Det har poängterats av regeringen att länkar eller annan förädling inte får förekomma i de delar av rättsinformationssystemet där det finns strikta krav på exakthet.

Det innebär ett omfattande arbete med att identifiera vilka författningar som hör ihop, dels att leta upp författningarna i fråga, dels att göra en bedömning av om det finns ett tillräckligt samband för att en länk skall vara meningsfull. Det torde finnas en hel del fall där kopplingen mellan författningar på olika nivåer finns i formell mening men inte i sak. Det finns också en mängd exempel på fall då författningar har starka samband med varandra utan att det finns någon formell koppling. En fortlöpande kontroll av att länkning sker till rätt dokument är en nödvändig men krävande arbetsuppgift.

Det bör också beaktas huruvida medborgarna ska hantera djupgående frågor som oftast kräver advokatstöd och –tolkning.

Förutom fritextsökningar och strukturerade sökningar i hela systemet borde det också finnas ett system med beskrivningar av informationskällorna och databasernas struktur. Användarna bör själva kunna styra detaljeringsgraden på sökningarna via t ex olika typer av sökformulär. Konsolidering av författningar kan ses som en förädling.

Med grupperad information avses exempelvis att det är möjligt att få en överblick av informationen genom att se på titlar. I andra situationer kan användaren behöva se enbart vissa sammanfattningar av ett antal utredningar i SOU och vid ett annat tillfälle enbart reservationerna i ett utskottsbetänkande.

Med strukturerade databaser avses att det skall vara möjligt att söka på i förväg definierade delar av dokumenten, t ex år, nummer, titel, sammanfattning, bilagenummer eller informationselement inne i texten.

Enligt rättsinformationsförordningen skall rättsinformationssystemet innehålla grundförfattningarna i SFS i deras lydelse med införda ändringar, samt med införda förändringar vid tidigare tidpunkter. Med den nuvarande lagstiftningen är det dock mycket svårt att åstadkomma en sådan ordning. Det beror framför allt på utformningen av vissa övergångsbestämmelser. Exempelvis i fall då vissa delar av en paragraf träder i kraft vid olika tidpunkter, och i fall då paragrafen träder i kraft vid olika tidpunkter för olika organ eller personer, är en sådan målsättning svår att uppfylla.

På marknaden finns ett flertal kommersiella aktörer som tillhandahåller rättsinformation på olika förädlingsnivåer. Det är viktigt att föra en dialog med dessa för att fastställa lämplig gräns för det statliga åtagandet när det gäller förädling.

I ett särskilt EG-direktiv (PSI) hanteras frågan om kommersialisering och spridning av offentlig information. Vid kontakter med marknadsaktörer har framförts önskemål om tillgång till databaser i stället för dokument på webbplatser samt att ändringar bevakas och informeras om.

För den breda allmänheten kan det finnas ett behov av att rättsinformationssystemet också ger en beskrivning av lagstiftningsprocessen och dess olika moment. Hänsyn till detta är framlyft i det särskilda projektet för Lagrummet.

En prenumerationstjänst och/eller en löpsedel med senaste ändringar i författningar eller systemet eller störningar i systemet bör övervägas.

Kommunala författningar

Samordningsmyndigheten bör eftersträva att särskilt angelägen information, utöver den obligatoriska, kommer med i rättsinformationssystemet. Detta kan ske genom att träffa överenskommelse med det organ som förfogar över informationen. Så har skett beträffande riksdagen. För att inkludera kommunala författningar bör en dialog inledas med Sveriges Kommuner och Landsting, för att gemensamt fastställa en strategi och handlingsplan.

Utvecklingen i Sverige

En utredning om införande av elektronisk kungörelse förbereds. Detta har stor påverkan på rättsinformationssystemet, särskilt beträffande kravet på att författningarna i systemet skall "återges i den form som de kungörs". Även påverkan på tekniska miljön kan vara tänkbar.

För att underlätta möjligheten att följa rättskedjan – det är i och för sig även författningsreglerat – studeras införandet av författningsmotiv eller bemyndigande i författningarna, som visar på vilken grund myndigheten beslutat om författningen¹.

Utvecklingen inom EU

Ett arbete bedrivs av EU-rådets arbetsgrupp för rättsdata, Working Party for Legal Data Processing, som träffas halvårsvis. Justitiedepartementet deltar och skickar protokoll till Statskontoret. För det första skall arbetsgruppen organisera spridningen av EG-rätten via olika databaser och för det andra utgöra en funktion för utbyte av erfarenheter och tankar i syfte att sprida nationella rättsregler i elektroniska rättsinformationssystem.

Två olika EU-projekt pågår. EULEX3 består i att skapa länkar mellan EU:s rättsdatabaser och medlemsländernas rättsdata om var en viss bestämmelse i ett direktiv har genomförts.

¹ restkompetens eller bemyndigande, eventuellt kvasibemyndigande

Nat-lex syftar till att skapa länkar från unionens rättsdatabaser till de nationella databaser-
na. Man skall kunna söka i samtliga länders nationella databaser, på sitt eget språk.

Upphandling av systemet

Många kommersiella aktörer tillhandahåller rättsinformation, mer eller mindre förädlad. Det bör undersökas på vilket sätt det statliga rättsinformationssystemet förhåller sig till dessa system och om den rättsinformation som skall tillhandahållas enligt rättsinfor-
mationsförordningen kan upphandlas. I vart fall bör upphandling av drift och förvaltning
övervägas.

I en upphandling kan utvidgat stöd för främst de små myndigheternas hantering övervägas,
t ex en gemensam drifttjänst som myndigheterna, även de större, kan utnyttja.

Det är lämpligt att överväga en upphandling som beaktar de alternativ till avtalsmodeller
som kan tänkas, i syfte att åstadkomma en så balanserad riskspridning som möjligt. Fram-
för allt bör tydliga och ändamålsenliga incitament och finansieringsmodeller utredas. Ge-
nom att nyttja marknadsaktörernas kompetens kan sannolikt utveckling och drift effektivi-
seras. Ett avtal bör således även hantera gemensamma diskussioner i syfte att främja ut-
vecklingen mot de fastställda målen för rättsinformationssystemet.

x

x

x

x

[Till startsidan](#)

Peter Seipel

Institutet för rättsinformatik

Stockholms universitet

Detta tänker jag kommentera...

- Den elektroniska rättsinformationen har en relativt lång historia. Den påverkar och förändrar synen på rättskällorna, inte alltid på ett tydligt sätt.
- Prejudikatläran de jure och de facto.
- Rättskällelärans förhållande till den elektroniska rättsinformationen – reaktiv, proaktiv eller båda?

Informationsteknikens inverkan

- Hjälpmedel
- Katalysator
- Förstärkare
- Förändrare

Historiska glimtar

- RIRA i USA. Det blev inte som man tänkt (1968)
- Högsta domstolen vill inte vara med (1971-81)
- Fulltext – ingen hädanefter fri? (1970-talet)
- Vems är sidnumren? West under attack (1990-talet)
- 'Jurister' och 'icke jurister' – skilda vägar?

Prejudikat och praxis

- Perspektiv 'de jure'

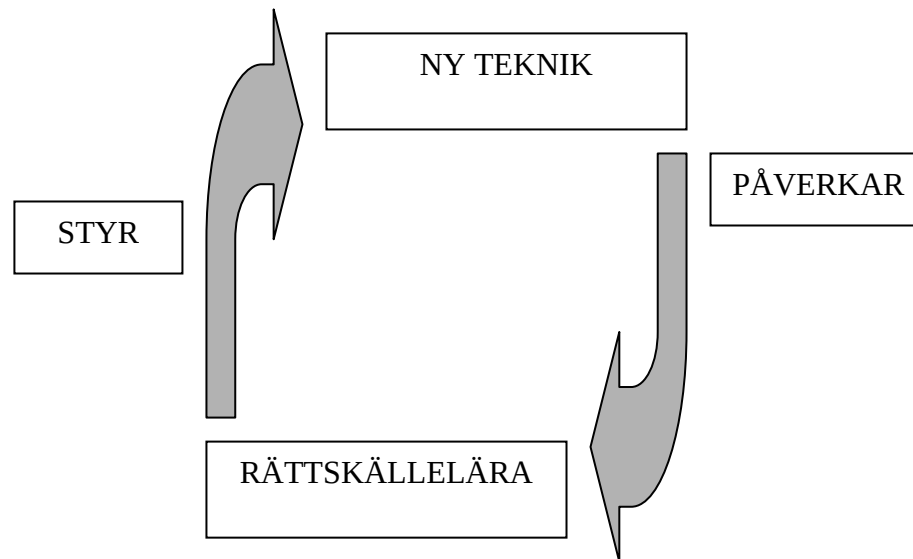
- Normativ prejudikatlära
- Prejudikatinstanser
- Ej absolut bundenhet

- Perspektiv 'de facto'

- Genomslag i praktiken
- Prejudikat som 'empiriskt begrepp'

Gränsen mellan 'de jure' och 'de facto' är suddig och rörlig.
Den påverkas av bl.a. informationssystemens utformning och användning

Rundgång

Peter Seipel
21 november 2005

Rättsinformation – för vem?

Stiftelsen för rättsinformation. Konferens den 22 november
2005

En elektronisk rättskällelära

1 Inledning

Bild Detta tänker jag kommentera...

Jag kommer att lyfta fram några grundfrågor:

- Den elektroniska rättsinformationen har en relativt lång historia. Den påverkar och förändrar synen på rättskällorna, inte alltid på ett tydligt sätt.
- Prejudikatläran (en central del av rättskälleläran) de jure och de facto.
- Rättskällelärans förhållande till den elektroniska rättsinformationen – reaktiv, proaktiv eller båda?

En huvudavsikt med inlägget är att påminna om att automationen av informationsbehandling sällan är oskyldig och neutral. Tesen att IT 'bara är ett hjälpmedel' kan dölja detta. Påverkan på verksamheter är av olika slag:

Bild Informationsteknikens inverkan

- Hjälpmedel
- Katalysator
- Förstärkare
- Förändrare

2 Historiskt perspektiv

Bild Historiska glimtar

Med några korta tillbakablickar vill jag ge exempel på hur frågorna har tagit form och påminna om att utvecklingen pågått under relativt lång tid.

- (a) RIRA-systemet i USA 1968 (Reports and Information Retrieval Activities). Idén vara att stärka enhetligheten i rättstillämpningen hos de lokala skattekontoren. Inrapportering av frågor under behandling, central sammanställning i 'frågelistor', samråd om lösningar och beslut. Fungerade ej.
- (b) 1971 – HD vill inte vara i samma söksystem som hovrätterna. Regeringsrätten hade däremot inga invändningar när det gällde förhållandet till kammarrätterna.

(c) Diskussion i rättsvetenskapen om fulltextlagring och datoriserad sökning skulle innebära fixering av rättstillämpningen. Prejudikaten skulle förstärkas och rättstillämpningen låsas. Kraven på kännedom om existerande prejudikat skulle höjas. Gränsen mellan lagstiftning och rättstillämpning skulle alltmer suddas ut.

(d) Rättigheterna till förädlad rättsinformation blev föremål för rättslig prövning i USA, slutligen avgjord av Supreme Court 1999 (vägrad prövning). Kärande var West Group hos Thomson Corporation. Förenklat innebar utgången att West inte hade något skydd för betydande delar av sin förädlade information, bl.a. den så kallade 'star pagination' som informerade om sidbrytningen i officiella rättsfallssamlingar (legal reporters) och uppgifter om citering av andra avgöranden i domar ('parallel citations').

(e) Uppdelningen av 'användarna' i specialister och lekmän återkommer i många sammanhang. Ett exempel är webbtjänsten 'Find Law' som har olika söksystem för 'professionals' och 'the public'. Skillnaden kan typiskt beskrivas så att där söksystemet för 'professionella' levererar ett rättsfallsreferat, levererar söksystemet för allmänheten en lista med FAQ och sammanfattande beskrivningar av olika rättsområden (t.ex. copyright basics).

3 Om rättskälleläran

Rättskälleläran kan ses snävt eller brett. Det breda perspektivet är det mest intressanta för diskussionen här. Men jag kommer att fokusera på framför allt den gren av rättskälleläran som handlar om rättsavgöranden.

bild Prejudikat och praxis

Prejudikaten är en del av 'praxis'. Praxis omfattar inte bara prejudikatsinstanserna utan täcker också t.ex. hovrätternas och tingsrätternas avgöranden.

Steg 2 de jure

Prejudikaten kan ses *de jure* och *de facto*.

Perspektivet *de jure* syftar på den *normativa* prejudikatläran, d.v.s. det system med prejudikatinstanter och vägledande avgöranden som lagstiftaren sökt åstadkomma. I Sverige är prejudikatbundenheten *de jure* inte absolut utan relativ. Lägre rätt kan alltså välja att helt bortse från ett avgörande av en prejudikatinstans. I praktiken är detta sällsynt.

Steg 3 de facto

Perspektivet *de facto* syftar på att avgöranden kan få starkt genomslag i rättstillämpningen utan att utgöra prejudikat i normativ mening. Inom processrätten talar man om prejudikat som 'ett empiriskt begrepp'.

Gränsen mellan de jure och de facto är suddig och rörlig. Ett referat av ett HD-avgörande kan t.ex. bli föremål för kritik i doktrinen, en kritik som kan upprepas och förstärkas i sekundära referat och länkar. På så vis kan tolkningen ändras eller ett avgörande förlora i betydelse. Omvänt kan ett notisfall få en betydelse som HD inte själv tillmätt det. Praxis kan också generera vägledande avgöranden de facto.

Den normativa prejudikatläran har alltså frihetsgrader. Ju mer komplext informationssystemet som hanterar information om prejudikat och praxis blir, desto mer aktualiseras dessa frihetsgrader.

Den historiska tillbakablicken ger ett enkelt exempel i form av samtidig sökbarhet av HD- och hovrättsavgöranden. Idag kan man tänka sig långt mer intrikata strukturer, t.ex. att sökta rättsavgöranden ordnas med rankningsalgoritmer som tar hänsyn till citeringsmönster eller att utländska avgöranden länkas till svenska och påverkar tolkningar och bedömningar. En effekt av sådana förändringar kan bli att förhållandet mellan prejudikat och praxis blir mer komplicerat än det tidigare varit.

Också förhållandet mellan prejudikat och lag tenderar att bli mer komplicerat. Informationstekniken möjliggör att information om rättsavgöranden och information om föreskrifter kan blandas och integreras i ett gemensamt elektroniskt format. Ännu är 'expertsystem' av detta slag relativt få men de kommer sannolikt att bli allt fler och alltmer sofistikerade.

En speciell fråga gäller hur informationssystemen påverkar möjligheterna till kännedom om prejudikat och skyldigheten att ha god kännedom om prejudikat som kan ligga till grund för rättstolkningar och råd till klienter. Kraven kan successivt komma att förskjutas uppåt. Detta är en speciell aspekt som har att göra med ansvar för råd och beslut, med bedömningen av *ignorantia iuris* och även med principen *publicatio legis*. Ställs successivt allt högre krav på kunskaper hos rättslivets avnämare om rättens innehåll så måste också rättslivets producenter leva upp till högre krav på effektivt offentliggörande.

Producenter är inte bara myndigheterna utan också de privata aktörer som tillhandahåller rättsliga informationstjänster. Tidigt uppmärksammade bl.a. Europarådet konsumenternas behov av skydd. Ministerrådet antog en rekommendation år 1983 (No. R (83) 3 concerning the protection of users of computerised legal information services). Rekommendationen uttalar bl.a. att urvalet av information skall vara tillräckligt representativt eller i varje fall bestämt av tydligt redovisade standarder. Rekommendationen visar på olika skyddsfrågor som behöver diskuteras.

Enkelt uttryckt handlar det om kvalitetskrav och om behov och möjligheter att skilja ut den 'seriösa rättsinformationen'. Skyddet för beteckningen 'Svensk författningssamling' i lagen 1998:281 illustrerar vad det handlar om. Ett annat exempel ger försöket av Stiftelsen för rättsinformation att formulera generella kvalitetskrav på rättsdatabaser.

4 Styra utvecklingen eller vara styrd av utvecklingen?

De olika exemplen visar att den elektroniska rättsinformationen behöver fortsatt granskning i rättskällelärans perspektiv.

Bild Rundgång

Den ena ytterligheten innebär att den normativa rättskälleläran skall styra utvecklingen av informationssystemen. Det kan t.ex. handla om tydliga markörer som klargör vad som utgör prejudikat de jure och ser till att dessa redovisas utan sammanblandning med annan information.

Den andra ytterligheten innebär att låta teknikutvecklingen och utvecklingen av användningar successivt leda till olika förändringar av rättskälleläran.

I praktiken lär det bli fråga om en blandning av de båda alternativen. Ett kretslopp av påverkan och styrning.

Det viktiga är att hålla fast vid att rättsinformationssystemens utveckling och förändring måste ses i ljuset av en väl genomlyst rättskällelära.

Denna reviderade rättskällelära kan inte konstrueras abstrakt utan behöver praktiska erfarenheter från rättslivets umgänge med informationssökningssystemen.

Men den bör inte vara improviserad och omedveten. Då finns risken att tekniken bestämmer eller att tekniken blir outnyttjad på grund av brist på idéer om hur den kan stödja utvecklingen av ett väl fungerande rättssamhälle.

Rättsinformation – för vem?

Var ligger ansvaret för utvecklingen?

Utvecklingsansvaret

Vem bör bära ansvar för utvecklingen av den elektroniska rättsinformationen?

Kommersiella
informationsleverantörer

Den privata sektorn

Myndigheterna

Den offentliga sektorn

Kommersiella juridiska informationsleverantörer

Offentliga juridiska informationsleverantörer

Den offentliga sektors ansvar

”tillförsäkra den offentliga förvaltningen och enskilda tillgång till grundläggande rättsinformation i elektronisk form”

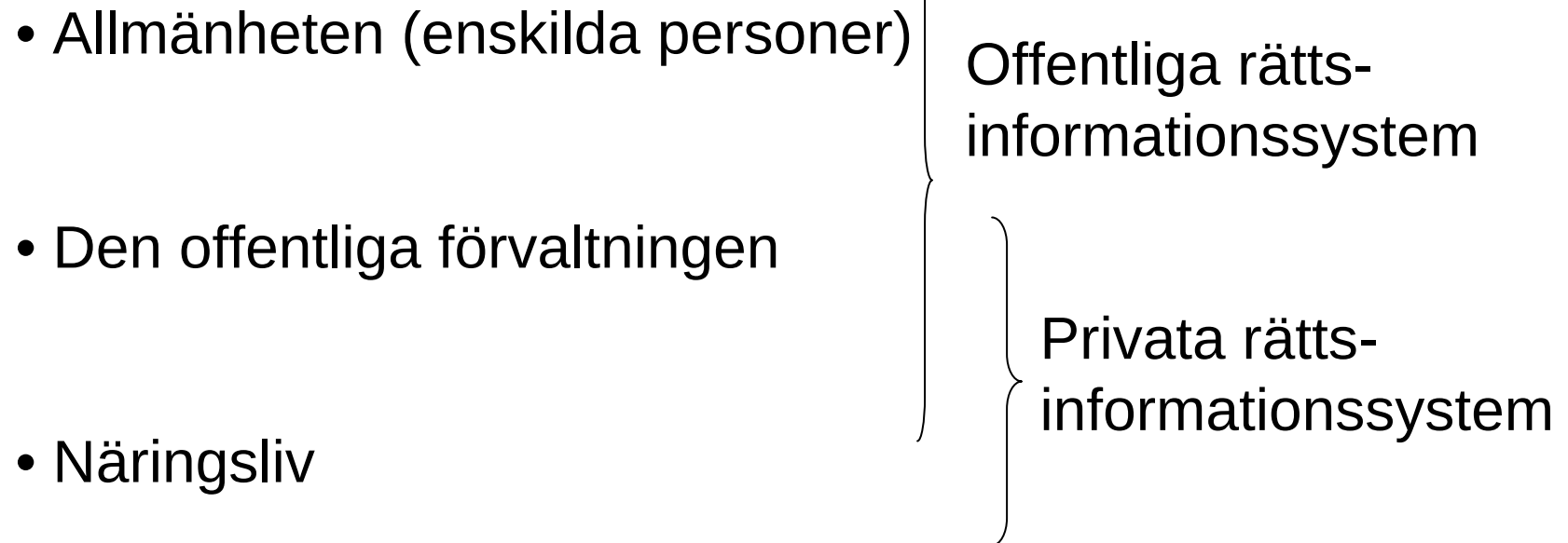
1§ Rättsinformationsförordning (1999:175)

Den privata sektors ansvar

- Ansvar gentemot befintliga och framtida kunder
- Kommersiellt ansvar gentemot ägare/motsvarande

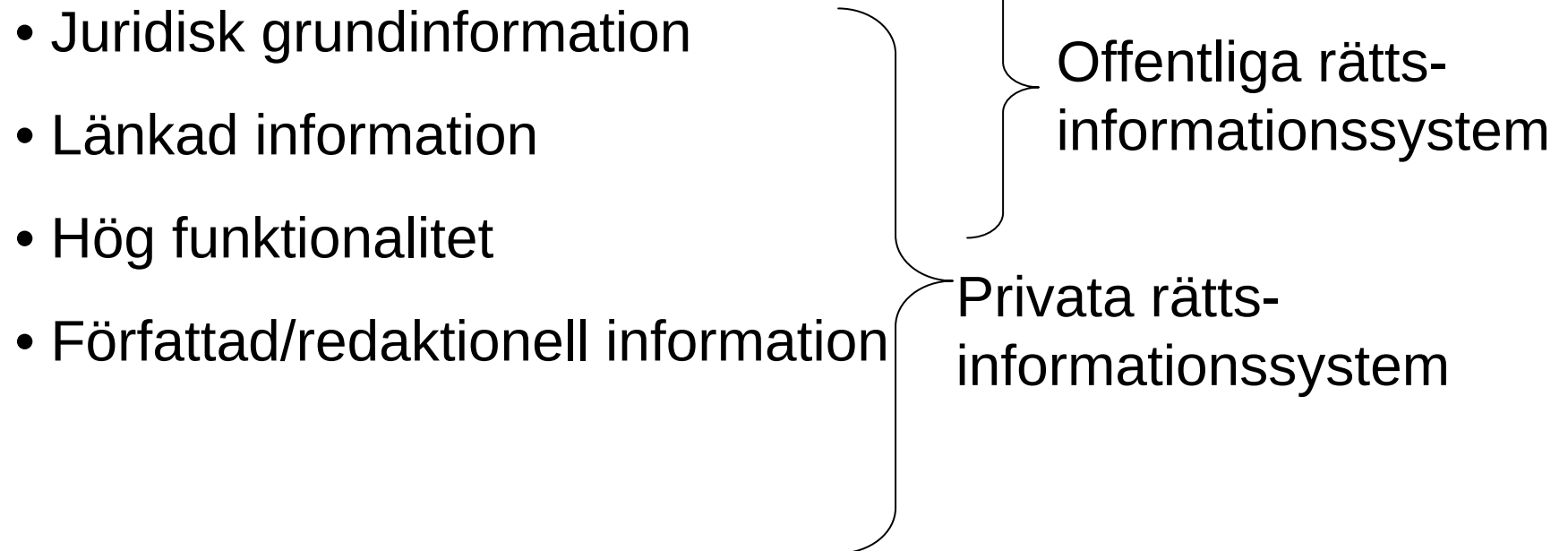
Finns det en uppgiftsfördelning?

Användargrupper

Finns det en uppgiftsfördelning?

Förädlingsgrad

Finns det en uppgiftsfördelning?

Avgifter

För vem?

Användare,
användning och
design

Agenda

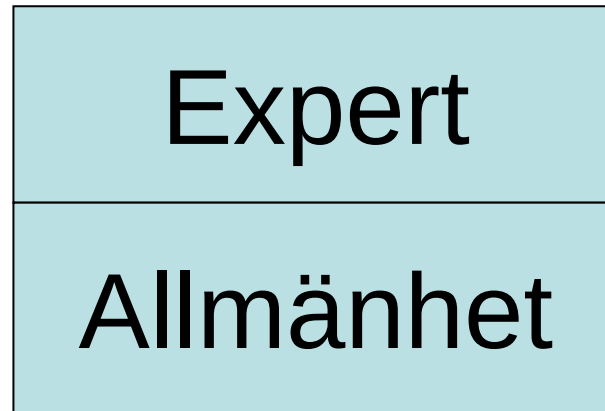
- Uppgiften?
- Modeller av användare och användning
- Prioriteringar

Uppgiften

- Kommunicera rättsreglernas *betydelse* till ett flertal olika *mottagare* i olika *kontexter*.

Modeller I: kunskapsnivå?

Kunskap ↑

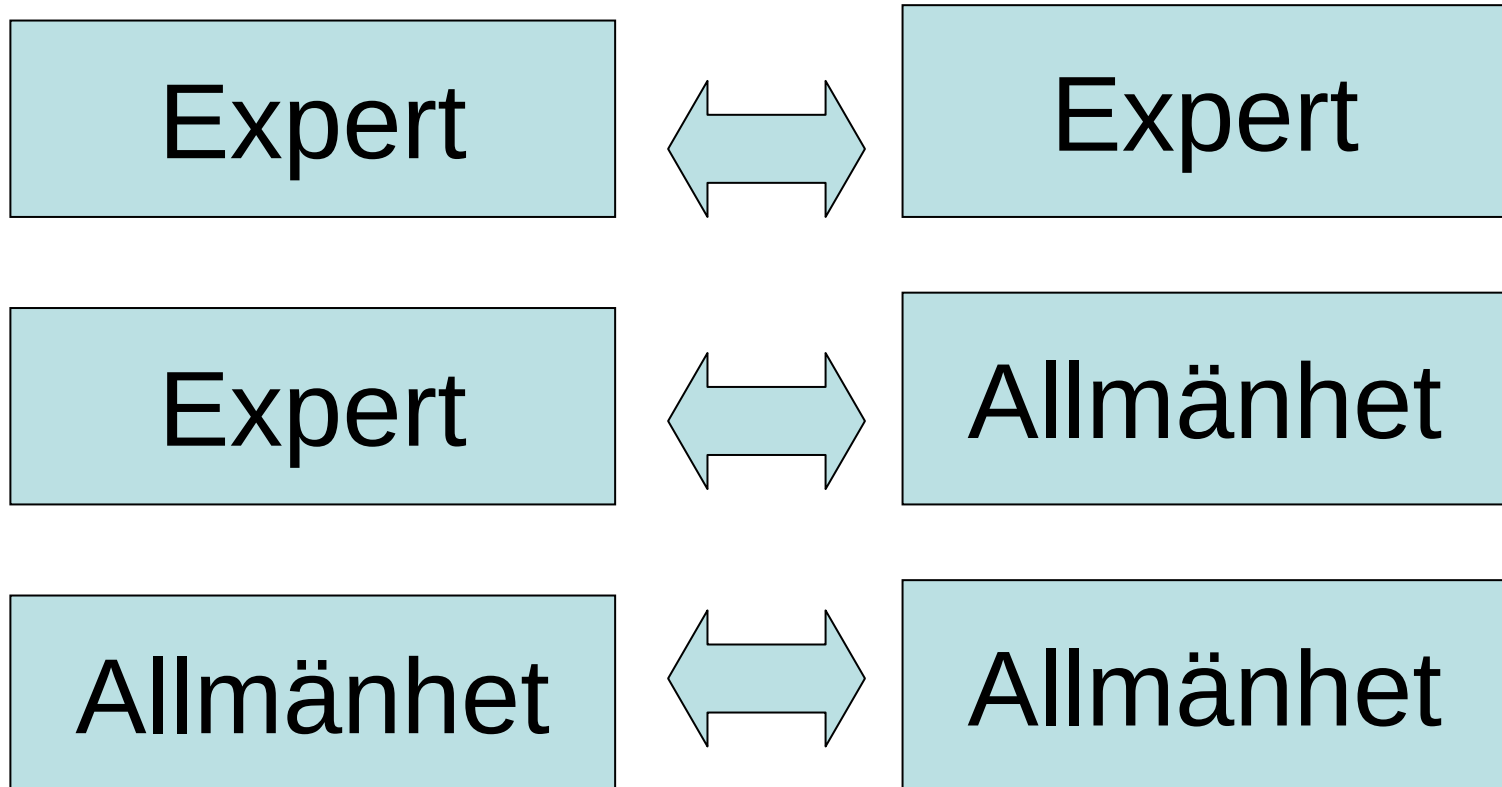
Betydelse

”För en *stor* klass av fall, där ordet betydelse används – ehuru inte för *alla* sådana fall – kunde man förklara detta ord sålunda: Ett ords betydelse är dess *användning* i språket.”

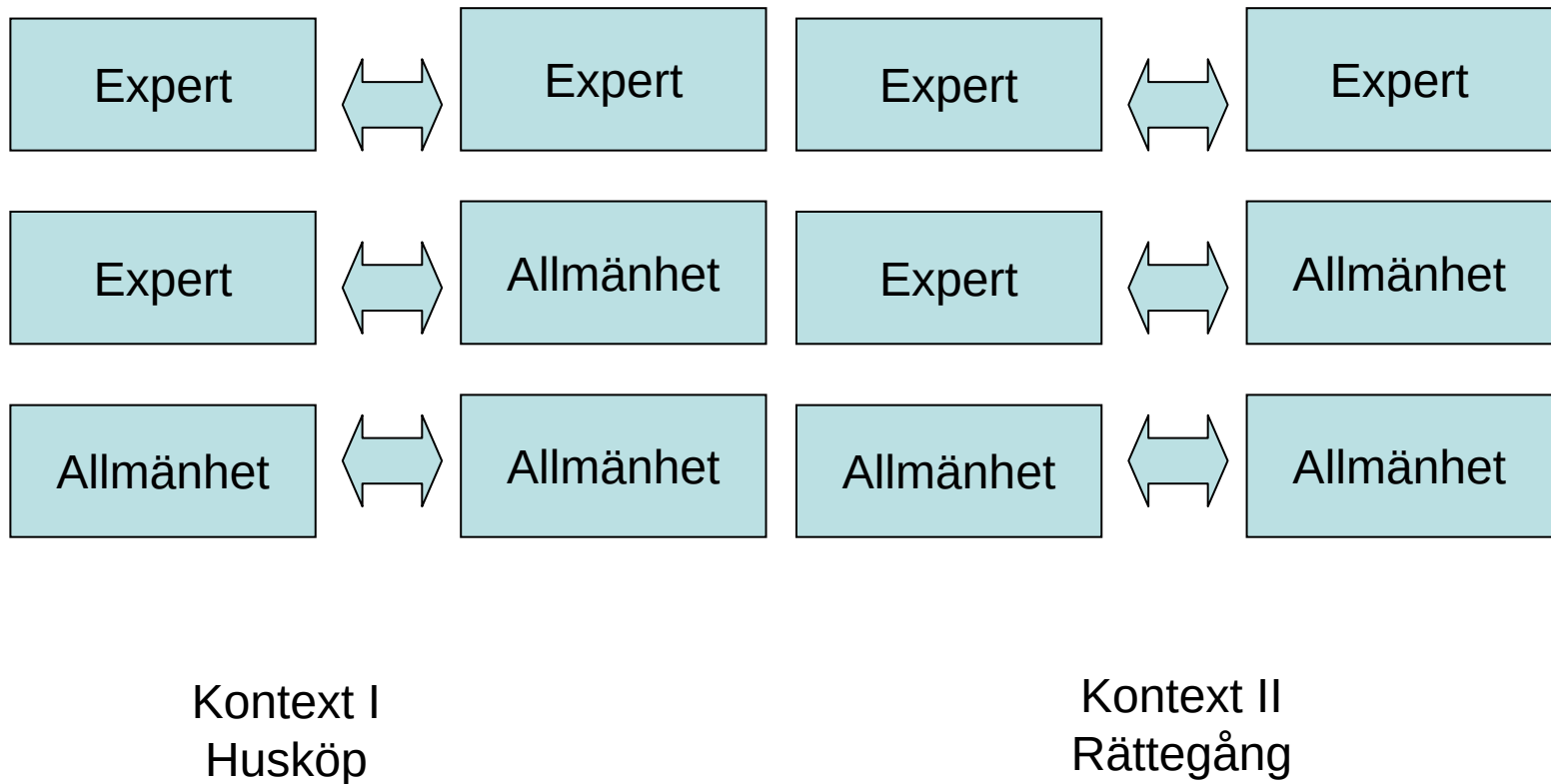

(Ludvig Wittgenstein, Filosofiska Undersökningar § 43)

Modeller II: Relation?

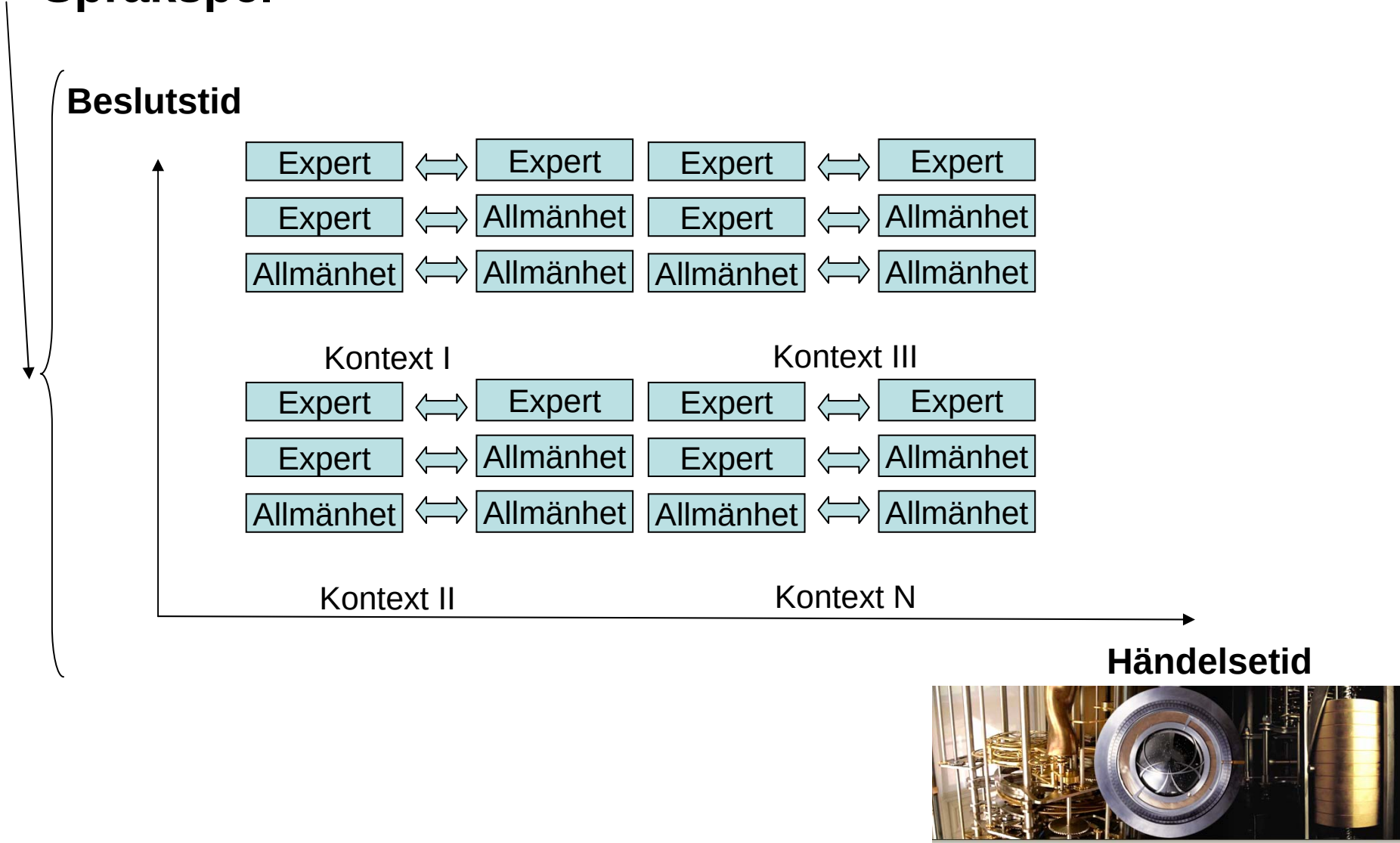

Modeller III: kontext?

Modeller IV: Tid?

”Språkspel”

Delförslag

Språkspel av olika slag är bra
utgångspunkter.

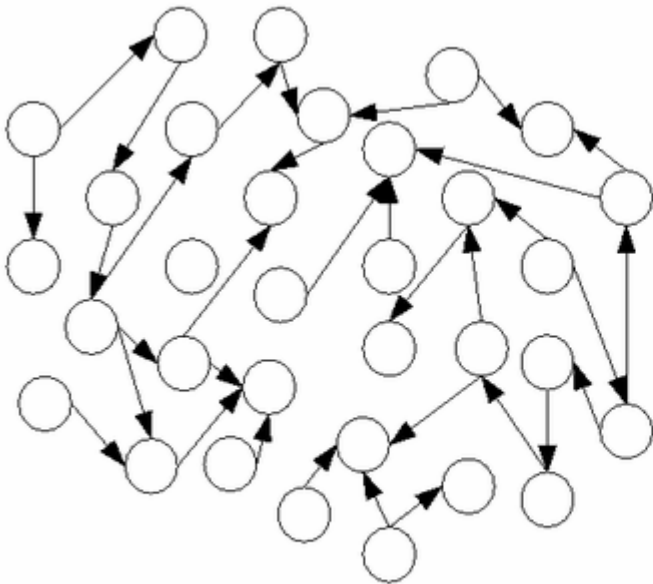
Modeller V: software & wetware?

Människa

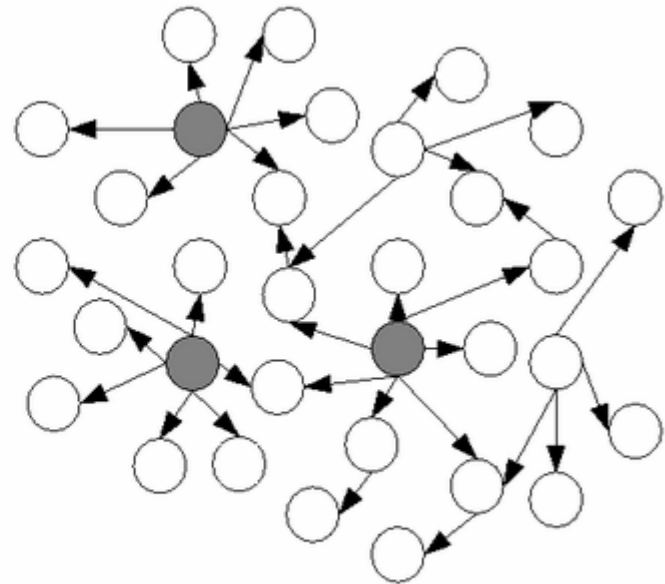

Maskin

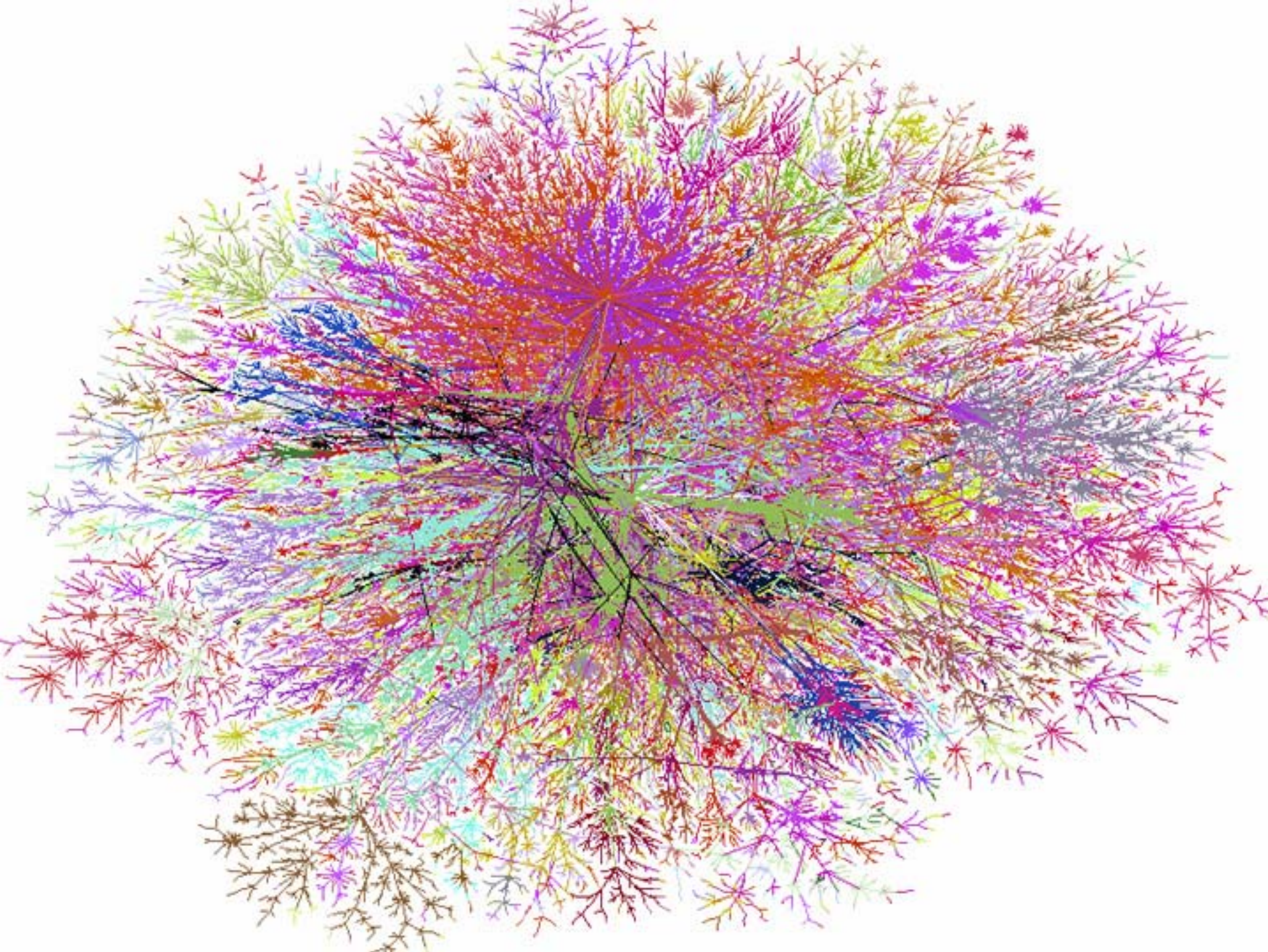
Modeller VI: nav eller nod?

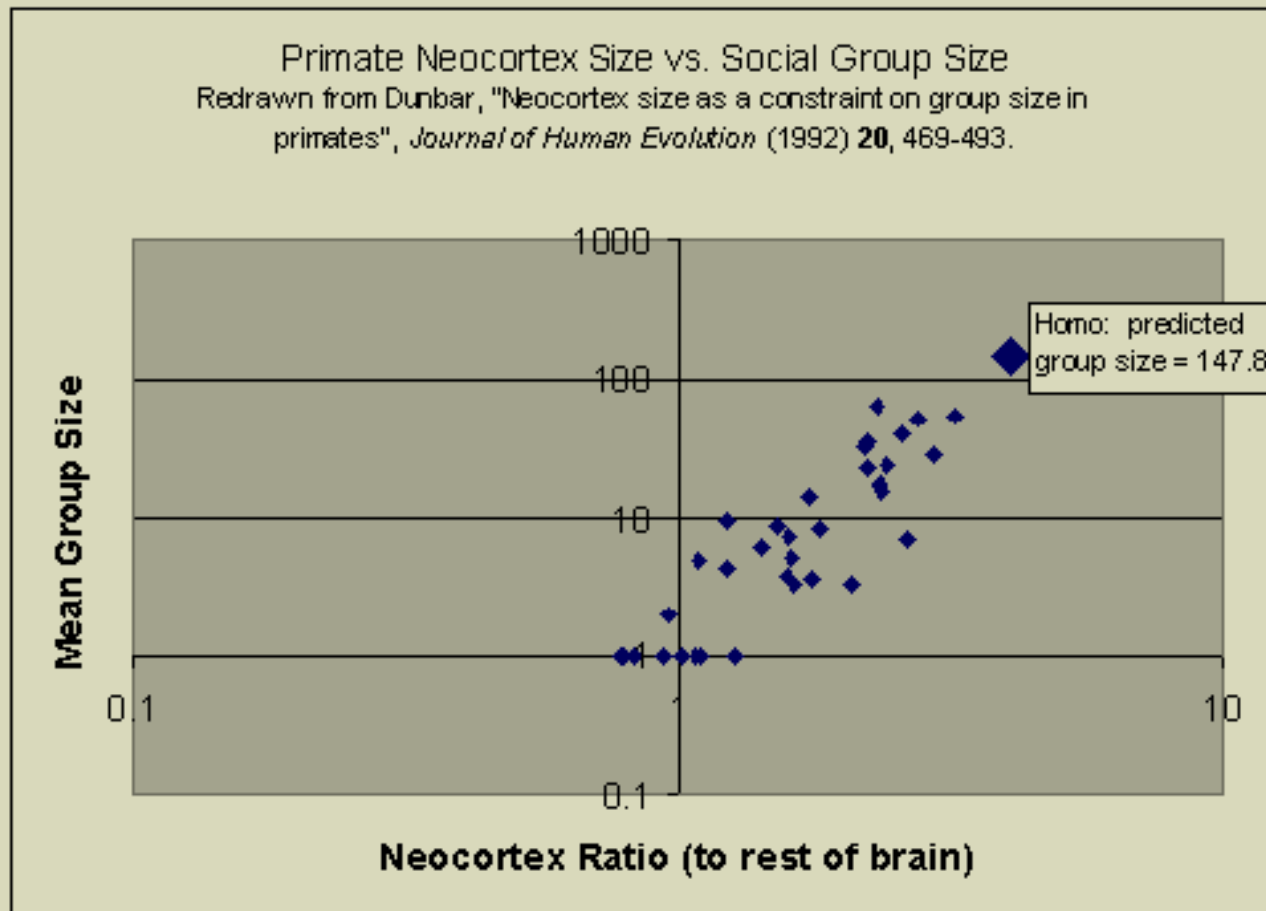
(a) Random network

(b) Scale-free network

Modeller VII:grupp eller individ?

Modell VIII: Interrogativ Logik

- Jaako Hintikka och de två grundformerna för alla frågor
 - Existens & Disjunktion
- Sökmotorer, frågemotorer och plastiska användarmodeller

Sökbarhet

SÖK PÅ TRYGG-HANSA.SE

Skriv din fråga här

FRÅGA

Din fråga var: **barn**

Tolkning

 [Vill du ha mer information om barnförsäkringar?](#)

POWERED BY QUICKASK

Sökresultat för nyckelord "barn", 77 träffar

1. Barn - Frågor & Svar

Klicka på frågan för att se svaret. - När ska jag teckna ... ersätts dock bara från en försäkring. - Mitt **barn** är redan försäkrat i ett annat försäkringsbolag. ...

HTML-dokument • 15k Relevans **100%**

2. Barn - Läs mer

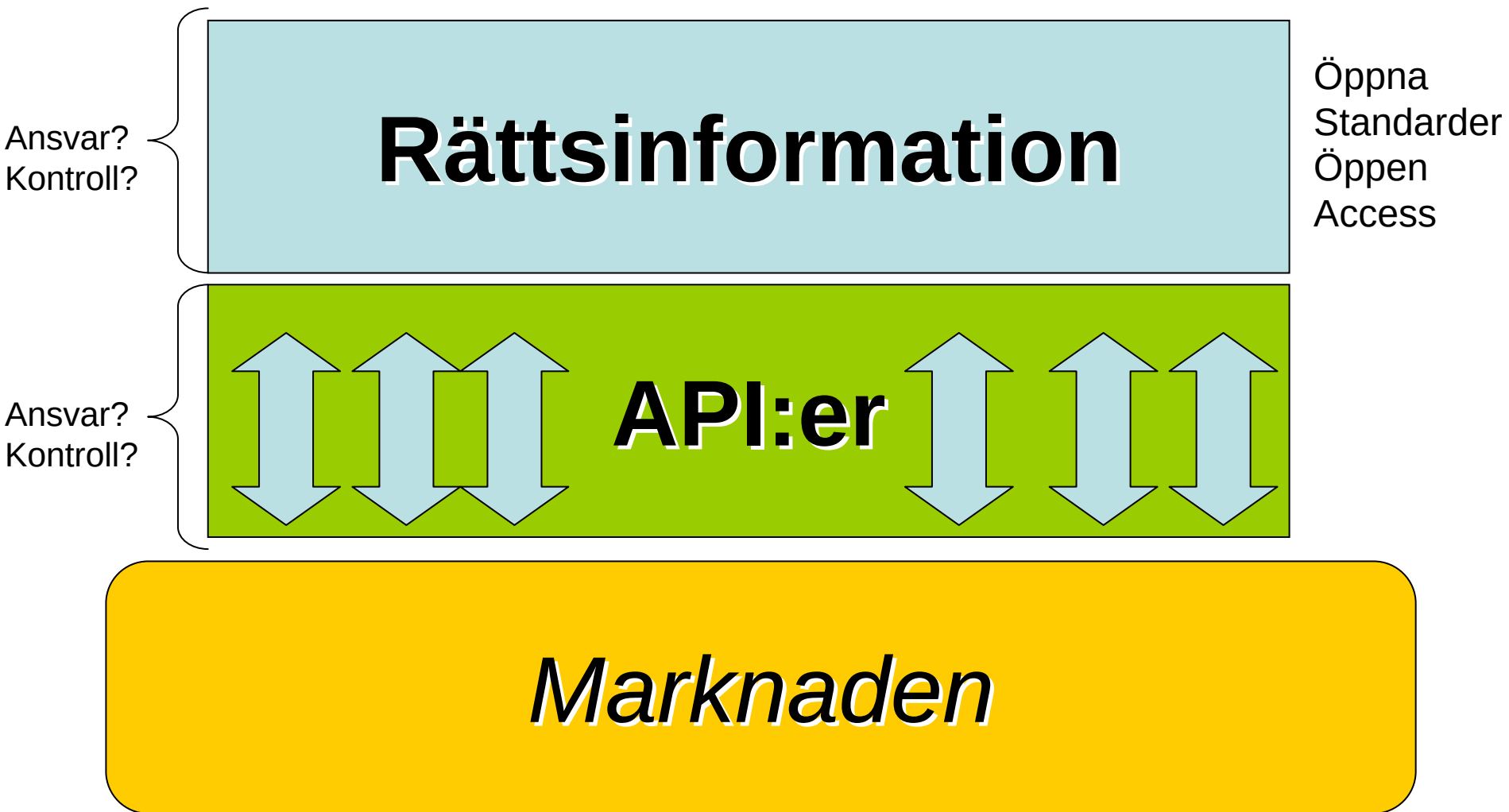
Genom att teckna TryggaBarn försäkrar du dig inte bara om ekonomisk hjälp för familjen om något skulle hända. Du ger även ditt **barn** en värdefull framtida trygghet. - TryggaBarn gäller vid sjukdom ...

HTML-dokument • 14k Relevans **100%**

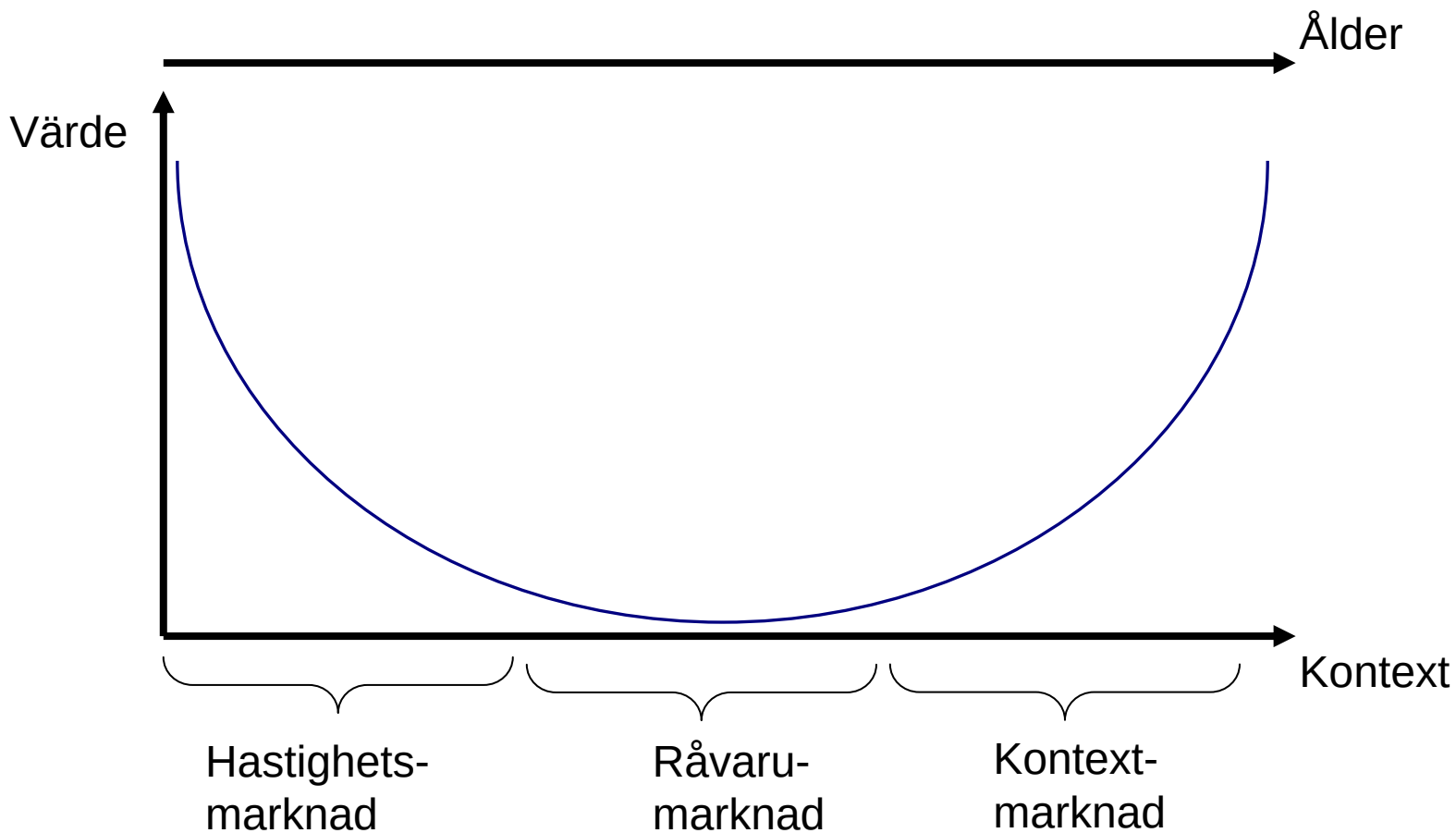
Möjligt?

- Antalet modeller oändligt!
- Kostnaden för anpassning stor!
- Komplexa förändringar över tid!
- Ingen kan förutsäga vilka behov som kommer att uppstå i och med den nya teknikutvecklingen!

Designimplikationer

Informationens värde

Avslutande tankar

Frågan är inte "för vem?" *utan* "av vem/vilka?"

Och svaret är att informationen måste utformas
av användning och användare.

Användarens identitet och användningens
kategorier *koagulerar över tid.*

[Tillbaka till startsidan](#)

Rättsinformation – för vem?

Inlägg den 22 november 2005

Jag heter Patrik ben Salem och arbetar på Mannheimer Swartling Advokatbyrå. Jag arbetar idag som IT-chef på byrån, men har tidigare arbetat på byråns avdelning för Knowledge Management med att utveckla byråns interna kunskapssystem. Som Peter Danowsky nämnde i sitt föredrag betraktas Knowledge Management som någonting mer omfattande än enbart informationshantering, därav namnet.

Den frågeställning som jag främst kommer att behandla i detta inlägg är huruvida den juridiska yrkesrollen förändras och i vilken riktning? En följdfråga är om en sådan inriktning bör stödjas?

För att kunna svara på dessa frågor behöver man ta ett steg tillbaka och se på hur samhället förändras i stort. Jag har valt att lyfta fram några områden som kan vara av betydelse.

Det har skett en internationalisering. Svenska företag agerar i större utsträckning i utlandet. På motsvarande sätt agerar utländska aktörer i större utsträckning i Sverige. Förklaringarna till detta är många. Den tekniska utvecklingen med Internet, e-post, elektronisk betalning och över huvud taget ökat standardisering har medfört större möjligheter att agera över landsgränser. Tidigare har transaktionskostnaderna i många fall utgjort ett hinder för detta. Svenska företags möjligheter att verka i andra EU-länder och vice versa är också en bidragande orsak. En annan bidragande orsak är att det blivit både enklare och billigare att resa.

Internationaliseringen och den tekniska utvecklingen har i sin tur lett till att samhället blivit mer komplext. Det räcker inte längre med att enbart ta ställning till förhållanden i Sverige utan även utländska förhållanden måste beaktas. Utländska konkurrenter måste bevakas, redovisningen kompliceras av utländska bolag i ägarstrukturen osv. I kölvattnet av den tekniska utvecklingen har även mängden information ökat. Problemet idag är inte att hitta information utan att sälla bland den information som man finner.

Komplexiteten har lett till en ökad specialisering inom i princip alla områden. Ett tekniker som tidigare sysslade med allt som hade med datorer är idag ofta specialiserad på en viss del av den tekniska infrastrukturen, exempelvis nätverk.

Trenden är således

- Ökad internationalisering
- Teknisk utveckling
- Ökad informationsmängd
- Ökad komplexitet
- Specialisering

Vilken betydelse har detta för den juridiska yrkesrollen?

Som Dag Brodin och Nicklas Lundblad tidigare nämnt finns det flera olika aktörer, exempelvis affärsjurister, privatpersoner, domare och kommersiella leverantörer av juridisk information. Det finns således inte en enhetlig yrkesroll. Eftersom jag kommer från en advokatbyrå har jag valt att fokusera på affärsjurister, men slutsatserna gäller i stor utsträckning även andra aktörer.

Om man inledningsvis ser till den materiella juridiken kan konstateras att kraven ökat. En bidragande orsak är att rättsinformationens tillgänglighet via såväl offentliga som den privata

sektorn har ökat avsevärt. Detta i samband med den ökade specialiseringen i allmänhet har medfört att bolagsjurister och andra köpare av juridiska tjänster idag har större kunskaper om rättsområden som de köper tjänster inom. Internationalisering, ökad specialisering och EU-rättens inträde är andra bidragande orsakerna. Det är inte möjligt att hålla sig uppdaterad inom alla rättsområden

För att möta de ökade kraven har därför affärsjuristen blivit mer specialiserad på motsvarande sätt som många andra yrkesgrupper. Igår allmänpraktiserande advokat, idag outsourcingexpert.

Kompetenskravet avseende den materiella juridiken har alltså ökat. Paradoxalt nog kan tyckas har även kraven på andra kompetenser även ökat. Vid sidan av den rent juridiska kompetensen förväntas affärsjurister även kunna tillföra kunskap om själva affären. Detta kräver ofta djupgående branschkunskaper, exempelvis vilken royaltynivå som är rimlig i ett visst sammanhang. Internationaliseringen medför högre krav på språkkunskaper. För att kunna förstå motparter vid internationella förhandlingar krävs även kunskaper om andra kulturer och rättsordningar.

Utvecklingen är således att affärsjurister blir mer specialiserade inom ett visst område inom juridiken, samtidigt som den juridiska rådgivningen omfattar mer än enbart tolkning av rättsregler. För att möta detta har vi på Mannheimer utvecklat våra kunskapssystem och utbildningar i denna riktning. Som privat aktör blir gränsdragningsfrågan mellan rättsinformation och annan information och kunskap av naturliga skäl inte lika nödvändig. Det viktigaste är att det stödjer verksamheten.

Situationen ser ut på motsvarande sätt för många andra jurister. Bolagsjurister förväntas exempelvis i större utsträckning förstå företagets affärs mål och använda juridiken som ett verktyg för att uppnå målen. Detta kan exempelvis ske genom att vissa delar av verksamheten outsourcas eller att företag köps upp och integreras i verksamheten. Hur detta skall genomföras kräver kunskaper utöver själva juridiken.

Slutsatsen är att den juridiska yrkesrollen har ändrats. Ska denna ändring även stödjas vid utvecklingen av rättsinformation? För mig är det självklara svaret på frågan Ja! Vad som är mindre självklart är på vilket sätt. En tanke är att begreppet rättsinformation ges en mer omfattande innebörd och därmed ett större ansvar för den offentliga sektorn att tillhandahålla information om hur reglerna skall användas i olika sammanhang. Var det denna mening som du ville ta bort? Min bedömning är dock att detta är mindre lämpligt. Från den offentliga sidan är det svårt - om inte omöjligt - att tillgodose samtliga behov av hur informationen skall tillämpas i olika sammanhang. Dessutom är det risken att det inte motsvarar behoven. En annan tanke är att behoven tillgodoses genom de privata aktörerna. Den offentliga sektorn kan stödja detta genom att tillhandahålla informationen på ett sådant sätt att transaktionskostnaden för privata aktörer minskar. Nicklas Lundblad har i sitt föredrag exemplifierat detta med att API-er (Application Programming Interface) kan tillhandahållas. Andra metoder är XML (Extended Markup Language) och SOA (Service Oriented Architecture). På så sätt kan de privata aktörerna fokusera på att tillföra mervärde i form av innehåll, exempelvis kommentarer och funktioner, exempelvis prenumerationer istället för att konvertera digitalt material från ett format till ett annat.

Patrik ben Salem

Promemoria upprättad av Per-Anders Svensson i samband med konferens den 22 november 2005 som hålls av Stiftelsen för rättsinformation

Utvecklingen av elektronisk rättsinformation i EU och i Sverige

Jag skall mycket övergripande behandla utvecklingen av elektronisk rättsinformation i Sverige i förhållande till motsvarande utveckling i övriga länder inom EU. Justitiedepartementets granskningsenhet representerar Sverige i två olika organ som delvis behandlar rättsinformation på internationell nivå. Det är dels en rådsarbetsgrupp som finns i ämnet (Working Party on Legal Data Processing) och dels en organisation för utgivare av de officiella tidningarna i Europa (European Forum of Official Gazettes).

Rådsarbetsgruppen är en av de äldsta arbetsgrupperna inom unionen. Den är en ständig arbetsgrupp och har numera funnits i över 30 år. Syftet med arbetsgruppen är tvådelat. För det första är den till för att länderna skall kunna utbyta information om vad som händer på rättsinformationsområdet. Genom den informationen kan man få tillgång till både bra och dåliga exempel för att göra rättsreglerna tillgängliga för medborgarna. Det andra syftet med arbetsgruppen är att vara ett bollplank för EU:s publikationskontor när de europeiska databaserna och annan rättsinformation på europeisk nivå utvecklas. Arbetsgruppen har ingen makt att fatta beslut när det gäller EU:s rättsdatabaser men får alltid möjlighet att ha synpunkter på vad som är på gång. Det är också ofta så att det är arbetsgruppen som kommer med förslag på olika funktioner och tjänster som sedan vidareutvecklas av publikationskontoret.

Organisationen för utgivare av de officiella tidningarna har bara funnits i två år. Den har till uppgift att öka kunskapen om olika tekniska möjligheter för att öka tillgängligheten av rättsreglerna.

Dessa båda organ behandlar bara de "officiella" databaserna. Granskningsenheten har därför mycket begränsade kunskaper om hur det ser ut generellt på den privata marknaden.

Vad ingår i databaserna med rättsinformation?

Det finns i olika länder en skiftande syn på vad som skall ingå i databaserna med rättsinformation eller för den delen också den officiella tidningen. Det kan ibland innebära att man i internationella sammanhang talar om helt olika saker. Gemensamt är i varje fall att ländernas författningar och internationella överenskommelser i princip alltid ingår. Olika typer av rättspraxis tillhör också nästan alltid det som ingår i databaserna. Det är också ganska vanligt att förarbeten finns med i den mån staterna har ett system med förarbeten. Det händer också att doktrin finns med, men det är inte vanligt. Ibland innehåller de "officiella" rättsdatabaserna eller de officiella tidningarna bolagsinformation, fastighetsinformation och frågor om upphandling. Även om man i vid bemärkelse kan betrakta sådan information som rättsinformation, så har vi organiserat exempelvis Lagrummet och Svensk författningssamling på så sätt att den informationen faller utanför.

Organisationen

Någon helt enhetlig bild av hur rättsinformationen är organiserad i olika länder i EU går inte att hitta och några utvecklingstendenser när det gäller organisationen är svåra att se. De "officiella" rättsdatabaserna eller webbsidorna verkar dock ofta hanteras av något departement eller riksdagsorgan. Men det förekommer att vissa delar av informationen ligger på något annat organ. Exempelvis är det relativt vanligt att ansvaret för rättspraxis ligger på en domstol.

Det finns också andra konstruktioner. Det förekommer till exempel att den "officiella" rättsinformationen hanteras av en domstol, ett sådant exempel är Italien. Det förekommer också att

den hanteras av statliga eller privata bolag. Ett exempel på att den elektroniska rättsinformation hanteras av ett privat bolag är Tyskland och det finns relativt många exempel på statliga bolag, ett sådant är Ungern.

Som sagts är det svårt att se någon egentlig tendens till förändring av organisationen i Europa. Det är inte heller något som diskuteras internationellt eftersom det är en nationell angelägenhet.

Centralisering eller decentralisering

En fråga som på sätt och vis hänger samman med organisationen är frågan om ett system bör vara centraliserat eller decentraliserat. I Sverige har vi valt ett decentraliserat system. Det är också vanligt bland länderna i Europa. Men kanske inte den typ av decentralisering som vi har. Ofta är det så att olika delar av rättsinformationen ligger på olika organ. Det kan vara så att förarbeten ligger i en databas, lagstiftning i en annan databas, rättspraxis i en tredje och internationell rätt i en fjärde. Ibland hålls de samman på en webbplats och ibland inte. Vi är relativt unika med att ha så många olika myndigheter som producerar rättsinformation och som presenterar den i sina egna databaser. Däremot förekommer det ganska ofta att det finns olika databaser för rättsinformation som berör olika regioner. Belgien är ett lysande exempel på det. Ett annat exempel är Storbritannien, som har särskilda webbplatser för rättsinformation i England, Skottland, Nordirland och Wales. Det är också här svårt att se någon tendens i Europa. Åtminstone om man talar i termer av praktiskt handlande. Men ska man tala om någon tendens så är det nog så att man strävar efter centraliserade system. Det är dock sällan det går att åstadkomma och det krävs mycket arbete för att komma dit. Ett exempel på ett centraliserat system är det Österrikiska, där i princip all rättsinformation är samlad på ett ställe.

Målgrupper

När det gäller frågan till vem rättsinformationssystemen skall vända sig går det dock klart att urskilja en tendens. Det har tidigare på många håll varit en inställning att rättsinformationen i första hand skall vara till för de personer som mer eller mindre dagligen använder den, alltså för experter av olika slag. Den uppfattningen finns i princip inte längre, utan nu utgår man rent allmänt från att den rättsinformation som produceras av det offentliga är till för enskilda medborgare i första hand. Den förändringen kan nog tillskrivas olika svenska initiativ.

Förädling

Frågan om i vilken omfattning de offentliga rättsinformationssystemen skall förädlas har inte diskuterats särskilt mycket internationellt. I den frågan tycks de flesta länder nästan ta det för självklart att det är statens uppgift att förädla informationen så mycket det går. Att det finns ett dilemma i hur långt staten skall gå och att förädlingen i viss mån kanske bör överlämnas till de privata aktörerna diskuteras knappast. I Sverige har vi visserligen inte satt upp någon exakt gräns för hur långt statens ansvar för förädlingen av rättsinformationen bör gå. Men man kan nog säga att vi har satt en gräns i så motto att den förädling som görs skall vara till för de huvudsakliga målgrupperna för rättsinformationssystemet, dvs. enskilda och den offentliga förvaltningen. Den europeiska utvecklingstendensen i fråga om förädling får nog anses vara att man försöker att förädla så mycket som möjligt.

Avgift

En annan fråga där den svenska inställningen har fått genomslag är den om informationen skall vara avgiftsfri eller inte. I de allra flesta offentliga databaser är den numera helt gratis. Av den senaste informationen har 19 av EU:s medlemsländer databaser som är helt gratis. I fem länder är den gratis, men med vissa restriktioner. Bara i ett land är tjänsterna avgiftsbe-

lagda. Det är en väsentlig omsvängning jämfört med för bara några år sedan då de flesta länder tog betalt för nättjänsterna.

Elektroniskt kungörande och elektroniska officiella versioner

En klar tendens i Europa är att man går från ett system med kungörande på papper till ett system med elektroniskt kungörande. I och för sig menar man olika saker med elektroniskt kungörande i olika länder och i många länder talar man också om den officiella versionen av en författning. Det är ett begrepp som vi i Sverige, i varje fall inte formellt, använder oss av. Vad man då förmodligen menar är att den officiella versionen är den version som medborgarna skall kunna lita till och som också staten garanterar är riktig. Oavsett om man använder sig av begreppet elektroniskt kungörande eller en elektronisk officiell version så är det helt klart att elektroniskt "giltiga" varianter av författningar ökar.

Enligt de senaste uppgifterna har Norge, Storbritannien, Frankrike, Österrike, Estland och Belgien olika varianter av system med elektroniskt kungörande alternativt officiella elektroniska versioner. Nu innebär inte det att det alltid är den elektroniska versionen som är den officiellt giltiga. Ibland är det lite av en lek med ord. Exempelvis i Belgien kungör man i och för sig författningarna elektroniskt, men det finns också fem exemplar av en tryckt version och den tryckta versionen skall enligt uppgift ha företräde om det skulle visa sig att de inte stämmer överens. I Österrike däremot finns det bara en elektronisk version och där kan man nog tala om ett helt elektroniskt system. I sammanhanget kan jag också nämna att vi i Sverige planerar för att tillsätta en utredning som skall se på möjligheterna att kungöra elektroniskt även här.

Märkningsspråk

Ett av de ämnen som har diskuterats mest och som också har utvecklats mest i Europa är frågan om märkningsspråk. Egentligen handlar det om att införa XML alternativt SGML. Utvecklingen har varit relativt omfattande de senaste åren. Enligt de senaste uppgifterna finns eller planeras det för XML/SGML i 15 av de europeiska länderna. Nu är det i och för sig så att det i de flesta fall endast är en liten del av informationen som finns tillgänglig i märkningsspråket. När det gäller märkningsspråk måste man säga att Sverige hittills inte har följt med i utvecklingen. Här påbörjades ett projekt med att införa ett märkningsspråk i slutet av 1990-talet, men det projektet misslyckades. Därefter har några myndigheter genomfört sådana projekt, men något större enhetligt grepp för att märka upp informationen har inte tagits.

Inom organisationen för de officiella tidningarna finns det en grupp som undersöker om det går att skapa någon form av gemensamma XML-scheman eller DTD:er. I det sammanhanget är det intressant att se på hur lagstiftningstekniken ser ut i olika länder. På så sätt skulle man kunna hitta gemensamma nämnare. Vad man då kan konstatera är att författningar ser helt olika ut. Exempelvis finns det omfattande ingresser (preamblar) i många länder medan andra länder helt saknar dessa. Komponenterna i själva författningen är också mycket olika. Det finns olika varianter av avdelningar, kapitel, paragrafer, artiklar, stycken och olika enheter inom ett stycke. Många gånger betyder samma uttryck i de olika länderna olika saker. Vissa länder har ikraftträdandebestämmelser medan andra inte har det, utan författningen träder i kraft när den kommer ut från trycket alternativt antas. Slutsatsen är att det verkar mycket svårt att skapa gemensamma scheman/DTD:er till och med på en mycket basal nivå.

x

x

x

x

[Till startsidan.](#)